

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ

**EDUKACJA SKUTECZNA,
PRZYJAZNA I NOWOCZESNA**

DZIAŁANIA REALIZOWANE I PLANOWANE W POLSKIEJ OŚWIACIE

Warszawa, listopad 2009

Spis treści

1. Cele zmian w edukacji	3
2. Wzmocnienie pozycji zawodowej nauczyciela	4
3. Upowszechnianie wychowania przedszkolnego i obniżenie wieku obowiązku szkolnego	9
4. Korekta programowa wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego oraz doskonalenie systemu egzaminów zewnętrznych	15
5. Najważniejsze kierunki działań w kształceniu zawodowym, a także zaspokajaniu specjalnych potrzeb edukacyjnych, określone przez perspektywę uczenia się przez całe życie	20
6. Otwarcie polskiego systemu edukacji na świat, działania na rzecz integracji cudzoziemców w polskim systemie oświaty i wspieranie nauczania polskich dzieci poza granicami Polski	27
7. Nowy podział kompetencji w zarządzaniu oświatą i poprawa jakości nadzoru pedagogicznego	30
8. Ważne wydarzenia związane z edukacją	33
9. Racjonalizacja pracy urzędu	35
10. Nakłady finansowe na oświatę i wychowanie oraz edukacyjną opiekę wychowawczą	36
11. Działania finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego	38
12. Wydane i przygotowywane akty prawne	39

1. Cele zmian w edukacji

Ponad rok temu główne cele aktualnych zmian w oświacie zdefiniowaliśmy następująco:

- 1) wzmocnienie pozycji zawodowej nauczyciela;
- 2) upowszechnienie wychowania przedszkolnego dla dzieci w wieku 3-5 lat, w tym obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego dla dzieci 5-letnich, zakończonego diagnozą gotowości szkolnej;
- 3) zapewnienie lepszego dostępu do edukacji najmłodszych dzieci przez obniżenie wieku rozpoczynania obowiązkowego szkolnego do 6 lat, co umożliwi wykorzystanie potencjału systemu szkolnego dla wyrównywania szans oraz wczesnego odkrywania uzdolnień;
- 4) reforma programowa wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego, ukierunkowana na precyzyjny opis efektów kształcenia na każdym etapie edukacyjnym, indywidualizację kształcenia oraz zwiększenie autonomii szkół w kreowaniu procesu kształcenia;
- 5) poprawa jakości kształcenia zawodowego oraz zaspokajania specjalnych potrzeb edukacyjnych i ich modernizacja zgodna z programem uczenia się przez całe życie;
- 6) otwarcie polskiego systemu edukacji na świat, działania na rzecz integracji cudzoziemców w polskim systemie oświaty i wspieranie promocji języka polskiego oraz nauczania polskich dzieci poza granicami Polski;
- 7) zapewnienie wysokiej jakości edukacji przez odbiurokratyzowanie nadzoru pedagogicznego i jasny rozdział zadań między organy prowadzące szkoły oraz organy sprawujące nadzór pedagogiczny, będący elementem racjonalnej decentralizacji części kompetencji państwa w obszarze oświaty i wychowania.

Przez ostatni rok znacząca część założonych zmian została wypełniona treścią poprzez stanowione prawo. Teraz stoi przed nami zadanie ugruntowania przemian w edukacji poprzez oparcie ich na klarownych wymaganiach zawartych w podstawach programowych oraz na zasadzie uczenia się przez całe życie (LLL), budującej system elastycznego dopasowania potrzeb pracowników i pracodawców. Poza tym na pierwszy plan prac legislacyjnych wychodzą potrzeby związane z poniższymi celami, które doprecyzowują i wspierają wymienione powyżej:

- 1) świadczenie pomocy psychologiczno-pedagogicznej jak najbliżej dziecka/ucznia, w środowisku jego nauczania i wychowania, tj. w przedszkolu, szkole i placówce oświatowej;
- 2) nowy profil kompetencyjny nauczyciela, który indywidualizuje pracę z uczniem, wspiera go i doradza, zna swoich uczniów i potrafi im pomóc;
- 3) dostosowanie kształcenia zawodowego i ustawicznego do potrzeb rynku pracy i wymogów gospodarki opartej na wiedzy;
- 4) nowoczesna i ujednolicona oferta edukacyjna dla placówek edukacyjnych uczących języka polskiego i wiedzy o Polsce poza granicami naszego kraju.

Odpowiednie założenia i same akty prawne, regulujące te obszary, są obecnie w trakcie konsultacji i w większości staną się prawem przed początkiem roku szkolnego 2010/2011.

2. Wzmocnienie pozycji zawodowej nauczyciela

2.1. Wzrost wynagrodzeń nauczycieli w latach 2007-2010

Proces wzrostu wynagrodzeń nauczycieli został rozpoczęty już w pierwszych dniach pracy rządu. Zmiana ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (ustawa z dnia 6 grudnia 2007 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela, Dz. U. Nr 247, poz. 1821), wprowadziła obowiązek ustalania w ustawie budżetowej odrębnej kwoty bazowej dla nauczycieli. Zmiany wartości tych kwot w kolejnych latach spowodowały wzrost płac nauczycieli: w 2008 r. o 10%, a w roku 2009 dwukrotnie po 5% (od 1 stycznia i od 1 września). Równocześnie podniesiono wskaźnik, od którego zależy wysokość wynagrodzenia nauczyciela stażysty z 82% na 100% kwoty bazowej (ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela, Dz. U. z 2009 r. Nr 1, poz. 1), co spowodowało podwyższenie w latach 2007-2009 wynagrodzenia nauczycieli rozpoczynających pracę w zawodzie łącznie o ponad 40%. Wynagrodzenie średnie nauczycieli posiadających kolejne stopnie awansu zawodowego ustalono na następujących poziomach: dla nauczyciela kontraktowego – 111%, dla nauczyciela mianowanego – 144% i dla nauczyciela dyplomowanego – 184% kwoty bazowej, równej wynagrodzeniu nauczyciela stażysty.

We wrześniu 2009 r. odbyło się spotkanie strony rządowej z przedstawicielami nauczycielskich związków zawodowych, w trakcie którego rząd zaproponował wzrost wynagrodzeń nauczycieli od września 2010 r. o 7%. Do połowy 2010 r., po analizie sytuacji budżetowej – w przypadku poprawy sytuacji budżetu państwa – zostaną podjęte decyzje o wzroście wynagrodzeń nauczycieli od września 2010 r. o dodatkowo 1% czyli do 8%. Podwyższanie płac nauczycieli będzie kontynuowane w 2011 r. w wysokości zależnej od uwarunkowań budżetowych, jednak z zamiarem osiągnięcia w latach 2007-2012 wzrostu w łącznej wysokości średnio o 50%.

Wzrost wynagrodzenia średniego nauczycieli, liczonego zgodnie z przepisami ustawy – Karta Nauczyciela, w latach 2007-2010 ilustrują tabele nr 1, 2, 3.

Tabela nr 1

Średnie wynagrodzenie nauczycieli, liczone zgodnie z przepisami ustawy – Karta Nauczyciela, w latach 2007-2010 (w zł)				
	stażysta	kontraktowy	mianowany	dyplomowany
2007	1546	1933	2706	3479
2008	1701	2126	2977	3827
2009 styczeń	2178	2417	3136	4007
2009 wrzesień	2287	2538	3293	4208
2010 wrzesień (plan)	2447	2716	3523	4502

Tabela nr 2

Wzrost średniego wynagrodzenia nauczycieli, liczonego zgodnie z przepisami ustawy – Karta Nauczyciela, w latach 2007-2010 (w zł)				
	stażysta	kontraktowy	mianowany	dyplomowany
Od I 2008 (względem 2007)	155	193	271	348
Od I 2009 (względem 2007)	632	484	430	528
Od IX 2009 (względem 2007)	741	605	587	729
Od IX 2010 (plan, względem 2007)	901	783	817	1023

Tabela nr 3

Wzrost średniego wynagrodzenia nauczycieli, liczonego zgodnie z przepisami ustawy – Karta Nauczyciela, w latach 2007-2010 (w %)				
	stażysta	kontraktowy	mianowany	dyplomowany
Od I 2008 (względem 2007)	10,03%	9,98%	10,01%	10,00%
Od I 2009 (względem 2007)	40,88%	25,04%	15,89%	15,18%
Od IX 2009 (względem 2007)	47,93%	31,30%	21,69%	20,95%
Od IX 2010 (plan, względem 2007)	58,28%	40,51%	30,19%	29,41%

2.2. Zmiany przepisów dotyczących statusu nauczyciela

Kontrola wykonania średnich wynagrodzeń przez jednostki samorządu terytorialnego

O wysokości średnich wynagrodzeń nauczycieli decyduje samorząd terytorialny poprzez ustalenie regulaminu wynagradzania. Zapisy regulaminu powinny gwarantować utrzymanie średniego wynagrodzenia nauczycieli na poziomie nie niższym niż określony w ustawie Karta Nauczyciela. Aby monitorować wywiązywanie się przez samorzady z tego obowiązku, ustawą z grudnia 2008 r. wprowadzono mechanizm pozwalający na kontrolę jednostek samorządu terytorialnego w tym zakresie (art. 30a ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela, w brzmieniu nadanym mu ustawą nowelizującą z dnia 21 listopada 2008 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela, Dz. U. z 2009 r. Nr 1, poz. 1).

W sytuacjach, w których – z różnych przyczyn – w danej grupie nauczycieli wynagrodzenia wypłacone przez jednostki samorządu terytorialnego są niższe niż średnie wymagane ustawą, samorząd jest zobowiązany ustawowo do wypłacenia jednorazowego dodatku uzupełniającego.

Rozliczenie czasu pracy

W procesie podnoszenia jakości kształcenia ważne jest indywidualne podejście do ucznia oraz reagowanie na jego potrzeby związane z indywidualnym rozwojem. Doprecyzowanie sposobu realizacji oraz rozliczania części godzin (ustawa nowelizująca z dnia 21 listopada 2008 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela, Dz. U. z 2009 r. Nr 1, poz. 1, określająca sposób

realizacji oraz rozliczania części godzin, o których mowa w art. 42 ust. 2 ustawy – Karta Nauczyciela) pozwala na zwiększenie liczby godzin przeznaczonych na opiekę i organizację dodatkowych zajęć dla uczniów w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych. W ramach tygodniowego, 40-godzinnego czasu pracy oraz ustalonego wynagrodzenia nauczyciel obowiązany jest realizować m.in. zajęcia i czynności wynikające z zadań statutowych szkoły, w tym zajęcia opiekuńcze i wychowawcze uwzględniające potrzeby i zainteresowania uczniów, z tym że w ramach tych zajęć:

- nauczyciel szkoły podstawowej i gimnazjum, w tym specjalnych, jest obowiązany prowadzić zajęcia opieki świetlicowej lub zajęcia w ramach godzin przeznaczonych w ramowych planach nauczania do dyspozycji dyrektora szkoły, z wyjątkiem godzin przeznaczonych na zwiększenie liczby godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych, w wymiarze dwóch godzin w tygodniu,
- nauczyciel szkoły ponadgimnazjalnej, w tym specjalnej, jest obowiązany prowadzić zajęcia w ramach godzin przeznaczonych w ramowych planach nauczania do dyspozycji dyrektora szkoły, z wyjątkiem godzin przeznaczonych na zwiększanie liczby godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych, w wymiarze jednej godziny w tygodniu.

W bieżącym roku szkolnym w szkole podstawowej i gimnazjum zajęcia te są realizowane w wymiarze jednej godziny.

Dodatkowe zajęcia powinny wychodzić naprzeciw indywidualnym potrzebom uczniów, pomagając im w przezwyciężaniu trudności, rozwijaniu zdolności lub pogłębianiu zainteresowań, a także pomóc szkole podstawowej i gimnazjum we wzbogacaniu oferty świetlicowej. Decyzja o rodzaju zajęć realizowanych w szkole należy do jej dyrektora.

Przepisy dotyczące emerytur oraz świadczeń kompensacyjnych

Rozwiązania dotyczące nauczycieli w zakresie uprawnień emerytalnych – w porównaniu z pozostałymi grupami zawodowymi – są szczególnie korzystne. Nauczyciele, którzy przed 1 stycznia 2009 roku nabyli prawo do przejścia na wcześniejszą emeryturę, nie są obowiązani do rozwiązania stosunku pracy i mogą przejść na wcześniejszą emeryturę w dowolnym momencie po tej dacie.

W 2009 roku weszły w życie ustawy określające nowe uprawnienia emerytalne nauczycieli.

Zgodnie z ustawą z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. Nr 237, poz. 1656) w kręgu osób uprawnionych do skorzystania z emerytur pomostowych znaleźli się nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy pedagogiczni zatrudnieni w wybranych placówkach wychowawczych tj. w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, ośrodkach szkolno-wychowawczych, schroniskach dla nieletnich oraz zakładach poprawczych zgodnie z przepisami ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2002 r. Nr 11, poz. 109, z późn. zm.).

Nauczycielom, którzy nie nabyli prawa do wcześniejszej emerytury ani nie zostali objęci rozwiązaniami ustawy o emeryturach pomostowych, będzie przysługiwało świadczenie kompensacyjne na zasadach określonych w ustawie z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz. U. Nr 97, poz. 800), której celem jest przyznawanie nauczycielom świadczeń kompensacyjnych w okresie do osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego. Warunkiem powstania nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego jest osiągnięcie przez nauczyciela określonego w ustawie wieku oraz rozwiązanie stosunku pracy ze szkołą. Wysokość nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego jest taka sama jak emerytury pomostowej.

2.3. Motywujący charakter systemu awansu zawodowego i wynagradzania nauczycieli

W celu uruchomienia mechanizmu skłaniającego nauczycieli do ciągłego podwyższania kwalifikacji zawodowych i doskonalenia pracy oraz podniesienia prestiżu i atrakcyjności zawodu nauczyciela, w 2000 roku wprowadzono możliwość uzyskiwania przez nauczycieli stopni awansu zawodowego. Uzyskiwanie kolejnych stopni awansu – od nauczyciela stażysty do nauczyciela dyplomowanego – powiązано z podwyższaniem płac i zmianą zasad zatrudniania. W ciągu 9 lat funkcjonowania tego systemu znaczna część nauczycieli uzyskała najwyższy stopień – nauczyciela dyplomowanego.

Dodatkowo, zgodnie z art. 9i ust. 1 ustawy – Karta Nauczyciela, nauczyciele mający znaczący i uznany dorobek zawodowy i długoletni staż pracy mogą otrzymać tytuł honorowy profesora oświaty. W 2008 r. Minister Edukacji Narodowej po raz pierwszy nadał tytuł honorowy profesora oświaty 10 nauczycielom, w bieżącym roku kolejnych 10 nauczycieli otrzymało ten tytuł. Profesor oświaty otrzymuje jednorazową gratyfikację w wysokości 6-miesięcznego wynagrodzenia, wypłacaną przez organ prowadzący.

Zmiany proporcji między liczbą nauczycieli posiadających poszczególne stopnie awansu pokazują, że system awansu – aby nadal spełniał swoje cele – wymaga modernizacji. Prowadzone są na ten temat konsultacje z organizacjami związkowymi. Powołano dwa zespoły robocze, których celem jest analiza struktury wynagradzania nauczycieli ze szczególnym uwzględnieniem udziału płacy zasadniczej w wynagrodzeniu średnim oraz analiza czasu i warunków pracy nauczycieli. Prowadzenie prac nad nowelizacją ustawy Karta Nauczyciela powinno iść w kierunku wzmocnienia prestiżu zawodu nauczyciela oraz poszerzenia możliwości awansowania, motywowania, lepszego wynagradzania i wyróżniania nauczycieli najlepiej pracujących.

Zmiany w strukturze zatrudnienia nauczycieli, związane z realizacją przez nich awansu zawodowego, przedstawiają poniższe tabele i wykres.

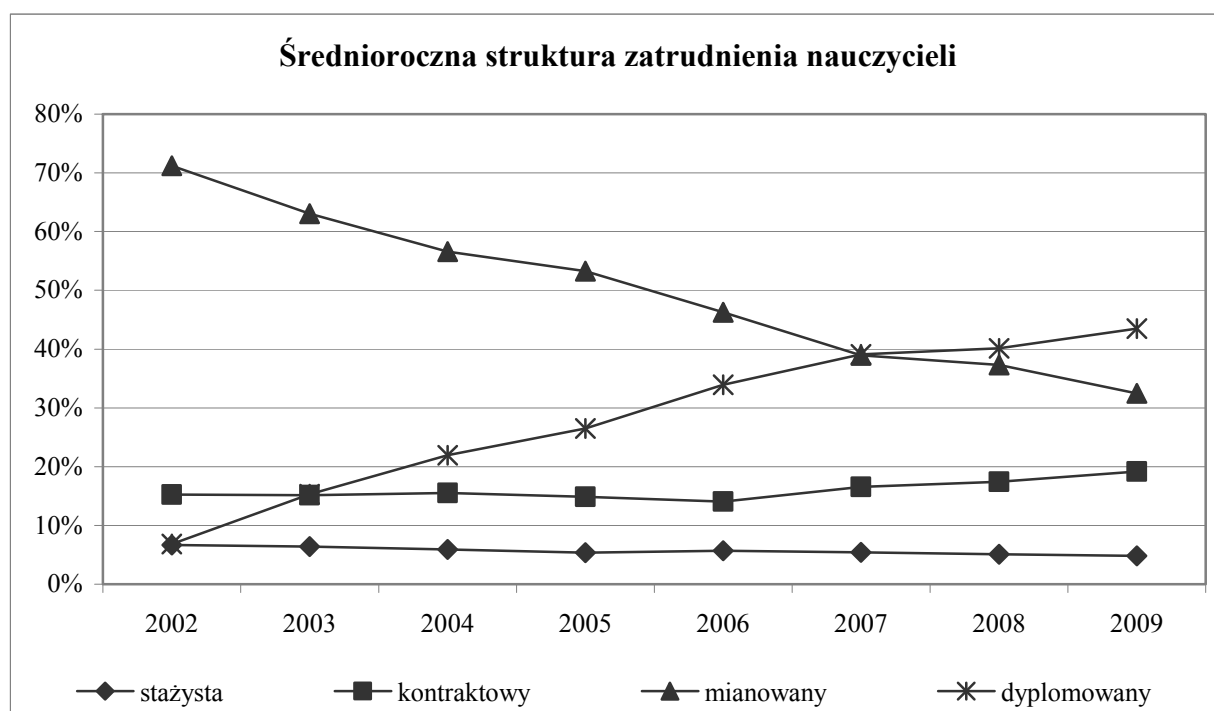
Tabela nr 4

Średnioroczna struktura zatrudnienia nauczycieli w etatach	nauczyciel stażysta	nauczyciel kontraktowy	nauczyciel mianowany	nauczyciel dyplomowany	Razem
2002	41 744,67	95 085,23	443 942,57	42 634,66	623 407,13
2003	39 908,95	94 509,43	393 020,07	95 573,27	623 011,72
2004	36 708,44	95 869,80	349 727,92	135 600,28	617 906,44
2005	32 881,68	91 439,73	326 782,10	162 436,07	613 539,58
2006	34 597,21	85 351,50	280 202,11	205 680,76	605 831,58
2007	32 444,21	99 403,49	233 791,19	234 551,91	600 190,80
2008	30 748,95	104 336,02	223 584,01	240 224,24	598 893,22
2009	28 923,85	114 237,63	193 314,47	258 851,23	595 327,18

Tabela nr 5

Średnioroczna struktura zatrudnienia nauczycieli w procentach	nauczyciel stażysta	nauczyciel kontraktowy	nauczyciel mianowany	nauczyciel dyplomowany	Razem
2002	6,70%	15,25%	71,21%	6,84%	100,00%
2003	6,41%	15,17%	63,08%	15,34%	100,00%
2004	5,94%	15,52%	56,60%	21,95%	100,00%
2005	5,36%	14,90%	53,26%	26,48%	100,00%
2006	5,71%	14,09%	46,25%	33,95%	100,00%
2007	5,41%	16,56%	38,95%	39,08%	100,00%
2008	5,13%	17,42%	37,33%	40,11%	100,00%
2009	4,86%	19,19%	32,47%	43,48%	100,00%

Wykres nr 1

3. Upowszechnienie wychowania przedszkolnego i obniżenie wieku obowiązku szkolnego

3.1. Zmiana stanu prawnego dotyczącego edukacji 5-latków i 6-latków

Upowszechnianie edukacji przedszkolnej, zapewnienie lepszego dostępu do edukacji najmłodszym dzieciom oraz umożliwienie rozpoczęcia nauki w klasie pierwszej szkoły podstawowej dzieciom sześciolatkiem jest priorytetowym działaniem w obszarze edukacji, zgodnym ze Strategią Rozwoju Edukacji na lata 2007-2013, Strategią Rozwoju Kraju 2007-2015, Strategicznym Planem Rządzenia oraz Programem Prac Rządu.

Od 1 września 2012 r. wprowadzono obowiązek szkolny dla dzieci sześciolatkiem (ustawa z dnia 19 marca 2009 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw, Dz. U. Nr 56, poz. 458). W okresie trzyletnim, poprzedzającym wprowadzenie tego obowiązku, decyzję o rozpoczęciu edukacji dziecka w wieku lat sześciu podejmują rodzice i dyrektor szkoły.

Warunkiem przyjęcia dziecka do szkoły w tym okresie jest wcześniejsze objęcie dziecka wychowaniem przedszkolnym w roku poprzedzającym rozpoczęcie nauki w szkole. Jeśli dziecko mające pięć lat nie chodziło do przedszkola, wymagana jest opinia poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Ponadto nowelizacja ustawy wprowadziła m.in.:

- od 1 września 2009 r. prawo dziecka pięcioletniego do rocznego przygotowania przedszkolnego w przedszkolu, oddziale przedszkolnym zorganizowanym w szkole podstawowej lub w innej formie wychowania przedszkolnego;
- od 1 września 2011 r. obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego dla dzieci pięcioletnich;
- od 1 września 2009 r. obowiązek realizowania całej podstawy programowej wychowania przedszkolnego w zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych, gwarantujący odpowiedni poziom wychowania przedszkolnego, w tym dobre przygotowanie dzieci do podjęcia nauki w szkole, a także zapewniający dzieciom równe warunki startu w zakresie ich dostępu do wiedzy.

Zgodnie z podstawą programową wychowania przedszkolnego obowiązującą od września 2009 r. nauczyciel ma przekazywać rodzicom dziecka pięcioletniego (oraz sześciolatkiem, które nie poszło do szkoły) informacje o możliwościach rozwojowych dziecka i jego gotowości do podjęcia nauki w szkole. Diagnoza przedszkolna jest realizowana z początkiem roku szkolnego poprzedzającego możliwe rozpoczęcie przez dziecko nauki w klasie I szkoły podstawowej.

Na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej, Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej zrealizowało szkolenia dotyczące diagnozy przedszkolnej, w których wzięło udział 207 liderów. Do końca 2008 roku podczas 416 szkoleń lokalnych liderzy przeszkolili 11 314 nauczycieli.

Na podniesienie jakości pracy z małym dzieckiem w przedszkolu i szkole podstawowej oraz elastyczne zarządzanie zatrudnieniem nauczycieli w trakcie obniżania wieku szkolnego wpływa również nowe rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 50, poz. 400), dające takie same

uprawnienia nauczycielom edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej. Nauczyciele, którzy do tej pory zatrudniani byli wyłącznie w przedszkolach lub wyłącznie w klasach I-III szkoły podstawowej, mogą obecnie pracować zarówno w przedszkolach, jak i w klasach I-III szkół podstawowych.

3.2. Wzrost upowszechnienia edukacji przedszkolnej

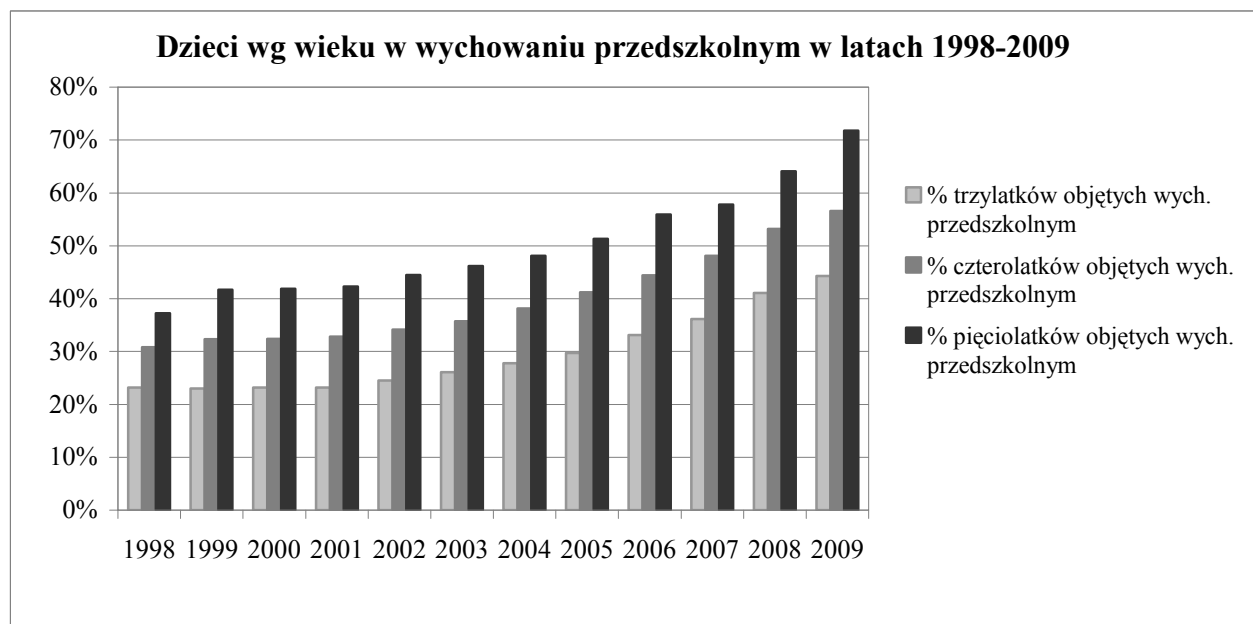
Od 1 września 2009 r. obowiązuje nowe rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 maja 2009 r. w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania (Dz. U. Nr 83, poz. 693). Pozwala ono na upowszechnianie dostępu do edukacji przedszkolnej jak również wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci w wieku 3-5 lat z różnych środowisk, a szczególnie wiejskich.

Tabela nr 6. Dzieci wg wieku w wychowaniu przedszkolnym w latach 1998-2009

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
% trzylatków objętych wych. przedszkolnym	23,2%	23,0%	23,2%	23,2%	24,5%	26,1%	27,8%	29,7%	33,1%	36,1%	41,1%	44,3%
% czterolatków objętych wych. przedszkolnym	30,8%	32,3%	32,4%	32,8%	34,1%	35,7%	38,1%	41,2%	44,4%	48,1%	53,2%	56,6%
% pięcioletków objętych wych. przedszkolnym	37,2%	41,7%	41,9%	42,3%	44,5%	46,2%	48,1%	51,3%	55,9%	57,8%	64,1%	71,8%

* Dane wstępne uzyskane od kuratorów oświaty (1.09.2009)

Wykres nr 2

Z danych kuratorów oświaty (stan na 10 września 2009 r.) w całym kraju – w porównaniu z ubiegłym rokiem szkolnym – prawie dwukrotnie wzrosła liczba funkcjonujących publicznych i niepublicznych innych form wychowania przedszkolnego, z 636 do 1 159 (1 006 punktów przedszkolnych oraz 153 zespoły wychowania przedszkolnego). Najwięcej placówek tego typu powstało w województwach: podkarpackim – 155, dolnośląskim – 133 oraz lubelskim – 121.

Od 2008 roku powstały 484 nowe przedszkola (publiczne i niepubliczne). Zwiększyła się także – o 1701 – liczba oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych.

Systematycznie wzrasta wskaźnik upowszechnienia wychowania przedszkolnego. Obecnie w Polsce wychowaniem przedszkolnym objętych jest ogółem 57% dzieci w wieku 3-5 lat (ponad 44% trzylatków, 57% czterolatków i 72% pięciolatków). Dla porównania – w roku szkolnym 2006/2007 było to 44% dzieci (odpowiednio 33% trzylatków, 44% czterolatków oraz 56% pięciolatków).

Szczegółowy wzrost wskaźnika upowszechnienia wychowania przedszkolnego przedstawiono w tabeli nr 6 i na wykresie nr 2.

3.3. Konkurs na programy wychowania przedszkolnego

Celem konkursu na najlepsze programy wychowania przedszkolnego było wyłonienie i upowszechnienie najlepszych programów zgodnych z nową podstawą programową wychowania przedszkolnego. Od nowych programów oczekiwano rozwiązań, umożliwiających prowadzenie pracy z grupami różnowiekowymi (3-4 letnimi i 5-6 letnimi) i wsparcie nauczycieli w prowadzeniu diagnozy przedszkolnej. Kapituła konkursu nagrodziła cztery i wyróżniła dwa spośród 22 zgłoszonych programów. Poziom nadesłanych prac był bardzo wysoki. Nagrodzone i wyróżnione programy udostępniono na stronach internetowych Ministerstwa Edukacji Narodowej i Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli.

Programy wychowania przedszkolnego nagrodzone w konkursie:

I nagroda (przyznana równorzędnie dwóm programom)

- „Dobry start przedszkolaka” Moniki Rościszewskiej-Woźniak – jego nowatorskie rozwiązania mogą być szczególnie przydatne dla organizatorów małych form wychowania przedszkolnego, a tym samym bardzo przydatne w tworzeniu możliwości wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i wspomagania innowacyjnych rozwiązań wśród nauczycieli.
- „Zanim będę uczniem” Elżbiety Tokarskiej i Jolanty Kopały – został oceniony jako bardzo dobrze przygotowany pakiet programowy, metodyczny i organizacyjny wraz z narzędziami diagnostycznymi, który może być realizowany w systemie powszechnego wychowania przedszkolnego. Znakomicie skonstruowano program, wykazując w nim nowe rozwiązania treściowe w zgodzie z nową podstawą programową.

II nagroda

- „Odkryjmy Montessori raz jeszcze...” Renaty Czekalskiej, Aleksandry Gaj, Barbary Lauby, Joanny Matczak, Anny Piecusiak i Joanny Sosnowskiej – jest przykładem kreatywnej aktualizacji pedagogicznego podejścia montessoriańskiego do edukacji przedszkolnej z jednoczesnym wdrażaniem go w nowych realiach społecznych, organizacyjnych i programowych. Uznanie wzbudziła integralna koncepcja wielostronnego wychowania i wspomagania rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym.

III nagroda

- „Ku dziecku” Barbary Bilewicz-Kuźnia i Teresy Parczewskiej – jego autorki odwołały się do teorii inteligencji wielorakich, ponadto w programie jest obecne znaczące we współczesnej kognitywistyce podejście konstruktywistyczne do wychowania przedszkolnego. Istotne w tej koncepcji jest także wyeksponowanie przez autorki ośrodków zainteresowań.

Programy wyróżnione

- „Od przedszkolaka do pierwszaka” Iwony Brody – za uwzględnienie przez autorki – w rozwiązaniach programowo metodycznych – dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
- „Nasze przedszkole” Małgorzaty Kwaśniewskiej i Wiesławy Żaba-Żabińskiej – za stworzenie nauczycielom możliwości twórczego zaangażowania w spełnianie zadań zawodowych, w tym także poszukiwania metod i form pracy zgodnie z możliwościami i potrzebami każdego dziecka.

3.4. Sześciolatki w klasach I szkół podstawowych

Monitorowanie obniżenia wieku spełniania obowiązku szkolnego do szóstego roku życia rozpoczęto w maju 2009 r. Przygotowano wówczas wstępne szacunki na podstawie zebranych przez kuratorów oświaty danych o deklaracjach rodziców.

Wstępnie oszacowany wskaźnik edukacji w klasach I dzieci sześciolletnich wynosi 4,7%, przy czym najwyższy dotyczy województwa podlaskiego (13,6%), najniższy – województwa lubuskiego. W tabeli nr 7 uwzględniono również odsetek sześciolatków rozpoczynających naukę w klasie I szkoły podstawowej spośród do tego uprawnionych – czyli rok wcześniej objętych edukacją przedszkolną (ogółem jest to 7,4%, w województwie podlaskim – 24,3%).

Pomimo tego, że odsetek ten wydaje się niewysoki, warto zauważyć, że wobec danych z lat ubiegłych, kiedy to od wszystkich dzieci rozpoczynających wcześniej naukę szkolną wymagana była najpierw pozytywna opinia poradni psychologiczno-pedagogicznej, zwiększył się on ponad 4,5-krotnie. Obrazuje to wykres nr 3.

Wykres nr 3

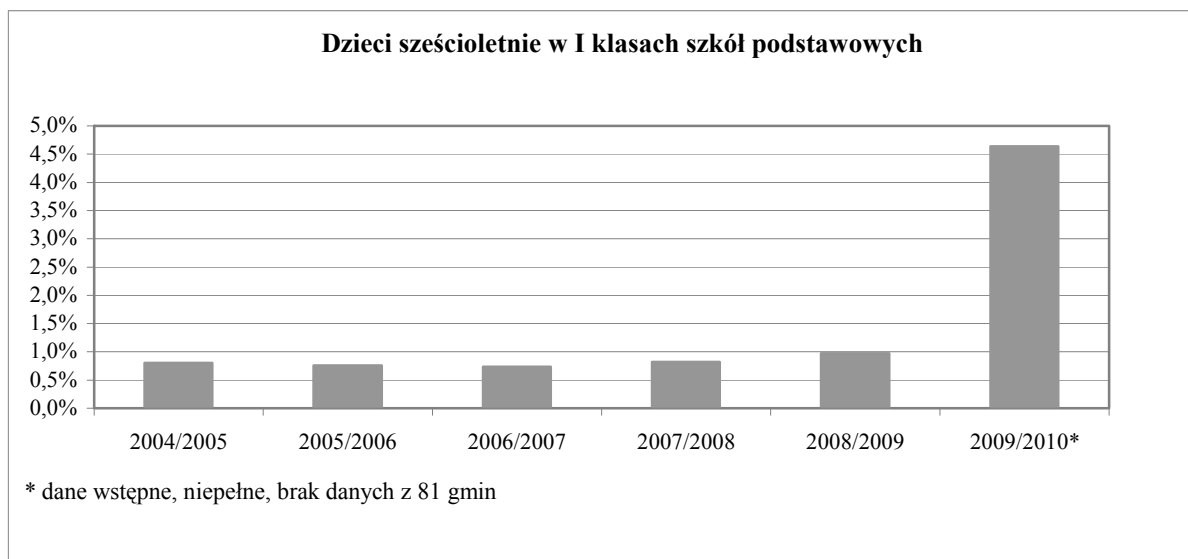

Tabela nr 7

Liczba dzieci sześciolletnich w I klasach szkół podstawowych w poszczególnych województwach (stan na 15 września 2009 r.)					
Województwo	liczba dzieci w wieku 6 lat	w tym dzieci, które jako 5-latki uczestniczyły w wychowaniu przedszkolnym	liczba dzieci 6-letnich w I klasach szkół podstawowych	odsetek dzieci 6-letnich w I klasach szkół podstawowych	odsetek dzieci 6-letnich w I klasach szkół podstawowych spośród uprawnionych
dolnośląskie	23 682	14 939	952	4,0%	6,4%
kujawsko-pomorskie	19 779	10 324	863	4,4%	8,4%
lubelskie	20 612	11 453	961	4,7%	8,4%
lubuskie	9 141	5 932	187	2,0%	3,2%
łódzkie	21 412	14 461	842	3,9%	5,8%
małopolskie	31 989	20 620	1 162	3,6%	5,6%
mazowieckie	47 573	31 797	2 879	6,1%	9,1%
opolskie	8 098	6 929	264	3,3%	3,8%
podkarpackie	20 251	11 435	854	4,2%	7,5%
podlaskie	10 561	5 922	1 440	13,6%	24,3%
pomorskie	22 490	12 121	1 408	6,3%	11,6%
śląskie	38 659	29 805	1 319	3,4%	4,4%
świętokrzyskie	11 227	6 388	637	5,7%	10,0%
warmińsko-mazurskie	14 082	7 539	718	5,1%	9,5%
wielkopolskie	33 310	25 135	1 262	3,8%	5,0%
zachodniopomorskie	15 445	8 575	702	4,5%	8,2%
Razem	348 311	223 375	16 450	4,7%	7,4%

3.5. Program Radosna Szkoła

Jednym z założeń przyjętego przez Ministra Edukacji Narodowej programu wyrównywania szans edukacyjnych jest zorganizowanie edukacji najmłodszych uczniów odpowiednio do ich wieku i potrzeb. Najlepszym i najefektywniejszym sposobem pracy z małym dzieckiem jest zabawa oraz wykorzystywanie aktywnych metod pracy. Najmłodszy uczeń potrzebuje ruchu i zabawy nie tylko dla zdrowia, ale również dla uzyskiwania pozytywnych efektów nauki.

Aby każdemu małemu dziecku dać szansę wykorzystania jego naturalnych możliwości oraz umożliwić realizowanie podstawy programowej kształcenia ogólnego, Rada Ministrów przyjęła 7 lipca 2009 r. *Rządowy program wspierania w latach 2009-2014 organów prowadzących w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w klasach I-III szkół podstawowych i ogólnokształcących szkół muzycznych I stopnia – „Radosna szkoła”*. Zakłada on wyposażenie wszystkich szkół podstawowych w pomoce dydaktyczne

do miejsc zabaw w szkole i utworzenie lub modernizację szkolnych placów zabaw. Program ułatwi realizowanie podstawy programowej kształcenia ogólnego i stworzy bezpieczne i przyjazne warunki do wszechstronnego rozwoju dziecka, również poprzez edukacyjną zabawę.

W latach 2009-2014 programem rządowym zostanie objętych prawie 14 000 publicznych i niepublicznych szkół podstawowych oraz ogólnokształcących szkół muzycznych I stopnia. Koszt całego programu wynosi 2 438 000 tys. zł, z czego 1 278 000 tys. zł pochodzić będzie z budżetu państwa. Organy prowadzące szkoły są obowiązane wnieść wkład własny finansowy w wysokości co najmniej 50% kosztów utworzenia lub modernizacji szkolnego placu zabaw.

W budżecie państwa zaplanowano na ten cel w poszczególnych latach: w 2009 r. – 40 mln zł; w 2010 r. – 150 mln zł; w 2011 r. – 150 mln zł.; w 2012 r. – 488 mln zł, ; w 2013 r. – 234 mln zł; w 2014 r. – 216 mln zł.

Środki zaplanowane na rok 2010 w wysokości 150 mln zł umożliwią wyposażenie wszystkich szkół w pomoce dydaktyczne do miejsc zabaw oraz pozwolą na przekazanie wsparcia finansowego na utworzenie lub modernizację szkolnych placów zabaw tym szkołom, które nie otrzymały dofinansowania w 2009 r., a także na część placów zabaw dla pozostałych szkół.

4. Korekta programowa wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego oraz doskonalenie systemu egzaminów zewnętrznych

4.1. Zmiana podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego oraz towarzyszące temu zmiany w organizacji pracy szkół

Celem reformy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego jest precyzyjny opis efektów kształcenia na każdym etapie edukacyjnym oraz zwiększenie autonomii szkół w podejmowaniu działań zmierzających do efektywnego kształcenia. Służą temu w szczególności:

- połączenie w jeden dokument podstaw programowych i standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów;
- sformułowanie podstawy programowej w języku wymagań, dzięki któremu nauczyciele będą wiedzieć, czego mają nauczyć, a rodzice – co musi umieć dziecko, aby dobrze zdać egzamin;
- ukierunkowanie pracy wychowawczej i profilaktycznej na uczenie współpracy, wrażliwości społecznej;
- nastawienie na wychodzenie naprzeciw potrzebom uczniów – udzielanie pomocy w przezwyciężaniu trudności oraz rozwijaniu zdolności i zainteresowań;
- przywrócenie nauczycielom prawa swobodnego wyboru programów nauczania i podręczników, stosownie do potrzeb i możliwości uczniów.

Precyzyjny opis wymagań na koniec każdego etapu kształcenia umożliwi także zapewnienie spójności procesu nauczania w obrębie całego systemu szkolnictwa.

Tabela nr 8. Kalendarz wdrażania zmian programowych

Rok szkolny	Zreformowane nauczanie w klasach			
2009/2010	I SP	I Gimnazjum		
2010/2011	II SP	II Gimnazjum		
2011/2012	III SP	III Gimnazjum Egzamin gimnazjalny dostosowany do nowej podstawy programowej		
2012/2013	IV SP	I L	I T	I ZSZ
2013/2014	V SP	II L	II T	II ZSZ
2014/2015	VI SP Sprawdzian dostosowany do nowej podstawy programowej	III L Egzamin maturalny dostosowany do nowej podstawy programowej	III T	III ZSZ
2015/2016			IV T	I LU
2016/2017				II LU

SP – szkoła podstawowa, L – liceum, T – technikum,
ZSZ – zasadnicza szkoła zawodowa, LU – liceum uzupełniające

Nowa podstawa programowa wprowadza m.in.:

- od klasy I szkoły podstawowej: zajęcia komputerowe i naukę języka obcego nowożytnego,
- w gimnazjum: naukę dwóch języków obcych, edukację dla bezpieczeństwa, zajęcia do wyboru (artystyczne, techniczne, sportowe).

Czas nauki w gimnazjum oraz w szkole ponadgimnazjalnej został potraktowany jako spójny programowo okres kształcenia. W okresie tym uczniowie najpierw zostaną wyposażeni we wspólny, solidny fundament wiedzy ogólnej, a następnie wiedza ta zostanie bardzo istotnie pogłębiona w zakresie odpowiadającym indywidualnym zainteresowaniom i predyspozycjom każdego ucznia. Realizacja wspólnego fundamentu wiedzy ogólnej zaplanowana jest w gimnazjum i w szkole ponadgimnazjalnej. Oprócz tego w liceum i technikum każdy uczeń wybierze kilka przedmiotów, których będzie się uczył w zakresie rozszerzonym w znacznie większej niż obecnie liczbie godzin.

Ponieważ szkoła ma obowiązek zadbać o wszechstronny rozwój każdego ucznia, dlatego dla uczniów, którzy wybierają kształcenie w zakresie rozszerzonym z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych przewidziany został dodatkowo przedmiot uzupełniający *historia i społeczeństwo*, który poszerza ich wiedzę w zakresie nauk humanistycznych oraz kształtuje postawy obywatelskie. Natomiast dla uczniów, którzy wybierają kształcenie w zakresie rozszerzonym z przedmiotów humanistycznych przewidziany został dodatkowo przedmiot uzupełniający *przyroda*, który poszerza ich wiedzę w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych.

Reforma programowa będzie wdrażana stopniowo. W bieżącym roku szkolnym obejmuje przedszkola, pierwszą klasę szkoły podstawowej oraz pierwszą klasę gimnazjów. W roku szkolnym 2010/2011 obejmie klasy pierwsze i drugie szkół podstawowych i gimnazjów, w następnych latach – kolejne. Wdrażanie reformy programowej w szkołach podstawowych, liceach ogólnokształcących i zasadniczych szkołach zawodowych zakończy się w roku szkolnym 2014/15, w technikum i liceach artystycznych – w roku szkolnym 2015/2016, zaś w liceach uzupełniających – w roku szkolnym 2016/2017.

Ramowe plany nauczania

Określenie minimalnej ogólnej liczby godzin przeznaczonych na realizację podstawy programowej z poszczególnych obowiązkowych zajęć edukacyjnych w całym cyklu kształcenia – w miejsce określanej dotychczas liczby godzin tygodniowo – jest zasadniczą zmianą w ramowym planie nauczania dla gimnazjum. Dyrektor szkoły odpowiada za to, aby łączne sumy godzin w ciągu trzech lat zajęć z danego przedmiotu były nie mniejsze niż wymienione w ramowym planie nauczania, a efekty określone w podstawie programowej zostały osiągnięte. Dzięki tej zmianie godziny poszczególnych przedmiotów mogą być realizowane również blokami, na przykład poprzez prowadzenie obserwacji przyrodniczych w terenie czy realizowanie projektów podnoszących wrażliwość społeczną i aktywność obywatelską.

Zmiany organizacyjne i programowe stopniowo obejmą kolejne roczniki uczniów. Obecnie minimalna ogólna liczba godzin przeznaczonych na poszczególne obowiązkowe zajęcia edukacyjne w gimnazjum została wyliczona dla zajęć realizowanych w 30 lub 32 tygodnie rocznie. W każdym roku szkolnym jest 35-36 tygodni nauki. Pozostały czas szkoła może przeznaczyć na kontynuowanie obowiązkowych zajęć edukacyjnych realizowanych w systemie klasowo-lekcyjnym bądź na zajęcia organizowane w innej formie.

Dzienniki i podręczniki elektroniczne

Prowadzenie dzienników lekcyjnych i innych dzienników w wersji elektronicznej stało się możliwe dzięki nowym przepisom (nowelizacja rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 lutego 2002 r. w *sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji* dokonana rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 lipca 2009 r., Dz. U. Nr 116, poz. 977). Pozwala to na sprawniejsze prowadzenie dokumentacji szkolnej, ułatwia dostęp rodziców do informacji o wiedzy i postępach ich dzieci, przyczynia się do wdrażania i stosowania w szkole technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz stosowania nowoczesnej technologii przez członków rady pedagogicznej i rodziców uczniów. Możliwe stało się także dopuszczanie do użytku podręczników w wersji elektronicznej (rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w *sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników*, Dz. U. Nr 89, poz. 730).

Wychowanie fizyczne

Nowe przepisy dotyczące organizacji zajęć wychowania fizycznego (rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 sierpnia 2009 r. w *sprawie dopuszczalnych form realizacji dwóch obowiązkowych godzin wychowania fizycznego*, Dz. U. Nr 136, poz. 1116) pozwalają uatrakcyjnić tradycyjne lekcje wychowania fizycznego, dopasować ofertę do potrzeb i zainteresowań uczniów. Dyrektor szkoły może ustalić, że jedna lub dwie godziny obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego będą realizowane w wybranych formach zajęć sportowych, rekreacyjno-zdrowotnych, tanecznych lub aktywnych formach turystyki, organizowanych przez szkołę jako zajęcia lekcyjne, pozalekcyjne lub pozaszkolne. Dyrektor szkoły, po uzgodnieniu z organem prowadzącym i po zaopiniowaniu przez radę pedagogiczną i radę szkoły lub radę rodziców, przygotowuje propozycje wskazujące formy realizacji dwóch godzin obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego do wyboru przez uczniów. Jednocześnie propozycje powinny uwzględniać potrzeby zdrowotne uczniów, ich zainteresowania, osiągnięcia sportowe, uwarunkowania lokalne, miejsce zamieszkania uczniów, a także tradycje sportowe środowiska lub szkoły i możliwości kadrowe.

Dotychczas z innych form realizacji czwartej godziny obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego mogły korzystać jedynie szkoły podstawowe i gimnazja, natomiast nie mogły szkoły ponadgimnazjalne.

Wychowanie do życia w rodzinie

Wprowadzone zostały nowe zasady uczęszczania uczniów na zajęcia edukacyjne wychowania do życia w rodzinie. Nowe przepisy (nowelizacja rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 sierpnia 1999 r. w *sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego* dokonana rozporządzeniem z 10 sierpnia 2009 r., Dz. U. Nr 131, poz. 1079) przewidują, że zwolnienie z zajęć jest możliwe tylko jeżeli rodzice (prawni opiekunowie) bądź pełnoletni uczniowie zgłoszą do dyrektora szkoły informację w formie pisemnej o rezygnacji z udziału w zajęciach.

Lekki tornister

„Odchudzenie” uczniowskiego tornistra było celem zmiany rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w *sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach* (Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69) dokonanej rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2009 r., (Dz. U. Nr 139, poz. 1130) wprowadzającej obowiązek zapewnienia uczniom, w szczególności realizującym nową podstawę programową, możliwości pozostawiania w szkole części podręczników i przyborów szkolnych.

Istotną zmianą w tym rozporządzeniu jest także przekazanie dyrektorowi uprawnień dotyczących trybu kontroli obiektów należących do szkoły lub placówki w zakresie bezpieczeństwa i higieny oraz regulacja dotycząca planu zajęć dydaktyczno-wychowawczych.

4.2. Zmiany zasad przeprowadzania sprawdzianu na koniec szkoły podstawowej, egzaminu gimnazjalnego oraz egzaminu maturalnego

W roku 2009 na egzaminie gimnazjalnym po raz pierwszy pojawił się język obcy nowożytny – nauczany w szkole. Rozkłady wyników tej części egzaminu gimnazjalnego wyraźnie pokazały zróżnicowany poziom pracy gimnazjów jeśli chodzi o języki obce. Dlatego dobrze się stało, że w pierwszym okresie wprowadzania tego egzaminu nie zalicza się on do obowiązkowych wskaźników rekrutacyjnych.

Dokonano także koniecznych zmian w egzaminie maturalnym. W 2010 roku:

- po raz pierwszy od 25 lat każdy zdający egzamin maturalny przystąpi do obowiązkowego egzaminu z matematyki,
- nie będzie przedmiotu obowiązkowego wybieranego przez zdającego spośród kilku możliwych do wyboru,
- przedmioty obowiązkowe – język polski, język obcy nowożytny i matematyka – będą zdawane na poziomie podstawowym,
- absolwent będzie mógł wybrać do sześciu przedmiotów dodatkowych,
- przedmioty dodatkowe będą zdawane na poziomie podstawowym lub rozszerzonym.

W związku z wejściem w życie nowej podstawy programowej zaplanowano odpowiednie zmiany w systemie egzaminów zewnętrznych. Planowane zmiany zasad przeprowadzania sprawdzianu (2015 r.), egzaminu gimnazjalnego (2012 r.) oraz egzaminu maturalnego (2015 r.) wynikają z wprowadzenia od 1 września 2009 r. reformy programowej:

- w szkole podstawowej nauka języka obcego nowożytnego od I klasy jest obowiązkowa,
- w gimnazjum wprowadzono obowiązkową naukę drugiego języka obcego nowożytnego,
- w szkole ponadgimnazjalnej kończącej się maturą każdy uczeń obowiązkowo wybierze co najmniej dwa przedmioty, których będzie się uczył na poziomie rozszerzonym.

Zmieniona formuła systemu egzaminów końcowych ma umożliwić monitorowanie efektów kształcenia uczniów poprzez przeprowadzenie trzykrotnego pomiaru osiągnięć (sprawdzian, egzamin gimnazjalny, egzamin maturalny) w zakresie tych samych przedmiotów – język polski, język obcy nowożytny, matematyka.

Sprawdzian w szóstej klasie szkoły podstawowej – 2015 r.

- wprowadzony zostanie sprawdzian z nauczanego w szkole języka obcego nowożytnego, który będzie składał się z zadań zamkniętych,
- wyniki ze sprawdzianu będą podawane w podziale na wyniki częściowe – polonistyczny, matematyczny i z języka obcego nowożytnego nauczanego w szkole.

Egzamin gimnazjalny – 2012 r.

- wprowadzony zostanie obowiązek zespołowego przygotowania, wykonania i publicznego przedstawienia projektu na wybrany temat pod koniec nauki w gimnazjum,
- wszyscy gimnazjaliści będą zdawać trzy egzaminy pisemne: humanistyczny, matematyczno-przyrodniczy i z wybranego przez ucznia języka obcego nowożytnego,
- egzamin z języka obcego nowożytnego będzie miał dwie części – podstawową, odnoszącą się do wymagań na poziomie III.0 oraz rozszerzoną, odnoszącą się do wymagań na poziomie III.I,
- uczeń, który w gimnazjum kontynuował naukę danego języka obcego nowożytnego, będzie obowiązkowo zdawał dwie części tego egzaminu,
- wyniki egzaminu gimnazjalnego będą podawane w podziale na wyniki częściowe – polonistyczny, historyczno-społeczny, matematyczny, przyrodniczy oraz z języka obcego nowożytnego dla poziomu podstawowego i rozszerzonego.

Egzamin maturalny – 2015 r.

- egzaminy ustne z języka polskiego i języka obcego nowożytnego będą zorganizowane zgodnie z precyzyjnie zdefiniowaną procedurą,
- trzeba będzie zdać trzy egzaminy pisemne o wymaganiach podstawowych: z języka polskiego, matematyki i wybranego języka obcego nowożytnego,
- trzeba będzie przystąpić do egzaminów pisemnych na poziomie rozszerzonym z przynajmniej dwóch przedmiotów wybranych z określonej listy, zawierającej także język polski, matematykę i języki obce nowożytne.

5. Najważniejsze kierunki działań w kształceniu zawodowym, a także zaspokajaniu specjalnych potrzeb edukacyjnych, określone przez perspektywę uczenia się przez całe życie

Potrzeba skonsolidowania spójnego programu uczenia się przez całe życie, a także zapoczątkowane działania zmierzające do wypracowania systemu europejskich i krajowych ram kwalifikacji, wyznaczyły perspektywę przemian w szkolnictwie zawodowym, kształceniu się dorosłych oraz zindywidualizowanego podejścia do specjalnych potrzeb edukacyjnych. Toczące się prace koncepcyjne i programowe mają na celu z jednej strony lepsze zintegrowanie treści ogólnokształcących z treściami zawodowymi, z drugiej – elastyczne dostosowywanie osiąganych efektów kształcenia do potrzeb pracodawców i rynku pracy.

Gospodarka oparta na wiedzy, globalizacja procesów gospodarczych i społecznych, rosnący udział handlu międzynarodowego, mobilność geograficzna i zawodowa, przekształcenia w gospodarce krajowej, nowe techniki i technologie oraz zmiany w organizacji pracy wynikające ze zmian technologicznych i wzrostu oczekiwań pracodawców w zakresie poziomu umiejętności pracowników – to główne wyznaczniki modernizacji kształcenia zawodowego w Polsce. Szkolnictwo zawodowe jest stale konfrontowane z tymi wymaganiami, co w konsekwencji wymusza dostosowywanie podaży umiejętności do popytu na rynku pracy.

Raporty z badań prowadzonych na potrzeby pracodawców jednoznacznie pokazują rosnące zapotrzebowanie na pracowników o określonych kwalifikacjach zawodowych, powiązanych z takimi umiejętnościami ogólnymi jak myślenie matematyczne, przygotowanie informatyczne, sprawne posługiwanie się językiem ojczystym i językiem obcym, umiejętności komunikacyjne, rozumienie, porządkowanie, ocenianie wartości i znaczenia informacji oraz samodzielność ich wykorzystywania w działaniu, rozwiązywanie problemów i zdolność myślenia analitycznego.

Wdrażana reforma programowa zakłada wzmocnienie kształcenia ogólnego w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe poprzez wprowadzenie nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego. Edukacja w szkole ponadgimnazjalnej, w tym również w zasadniczej szkole zawodowej, będzie zamykała rozpoczęty w gimnazjum cykl kształcenia ogólnego, który zapewni spójność programową i solidne podstawy wykształcenia ogólnego oraz umożliwi korelację kształcenia zawodowego i ogólnego. Ponadto zmiany organizacyjne i programowe przesuną punkt ciężkości z kształcenia teoretycznego w kierunku praktycznym, co spowoduje sukcesywne zbliżanie się kształcenia zawodowego i rynku pracy oraz stosowanie bardziej elastycznych form przygotowywania uczniów do radzenia sobie w szybko zmieniającym się społeczeństwie i gospodarce.

Zaproponowane organizacyjne i merytoryczne zmiany w systemie kształcenia zawodowego wynikają z potrzeb polskiej gospodarki i rynku pracy, powiązanych z nimi strategii rozwoju kraju i regionów oraz naszych zobowiązań jako państwa członkowskiego Unii Europejskiej. Zobowiązania te odnoszą się zwłaszcza do odnowionej Strategii Lizbońskiej i związanych z nią inicjatyw i dokumentów.

5.1 Najważniejsze kierunki działań modernizujących kształcenie zawodowe

Cel główny

Poprawa skuteczności kształcenia zawodowego oraz realizacja zobowiązań wynikających z członkostwa Polski w Unii Europejskiej.

Cele szczegółowe

- 1) podniesienie jakości i efektywności edukacji zawodowej;
- 2) zwiększenie elastyczności uczących się osób w odnalezieniu się na rynku pracy, zgodnie z potwierdzonymi kwalifikacjami;
- 3) zmniejszenie bezrobocia wśród absolwentów szkół prowadzących kształcenie zawodowe młodzieży i dorosłych;
- 4) zbliżenie rezultatów kształcenia zawodowego do potrzeb pracodawców;
- 5) zwiększenie wpływu pracodawców na kształcenie zawodowe;
- 6) podporządkowanie form kształcenia ustawicznego logice kształcenia się przez całe życie, opartego na mierzalnych i sprawdzalnych efektach kształcenia się dorosłych i potwierdzanych w systemie certyfikowania nabytych umiejętności wiarygodnego dla partnerów europejskich.

Przyczyny wprowadzanych zmian

- 1) potrzeby polskiej gospodarki i rynku pracy;
- 2) strategii rozwoju kraju i regionów;
- 3) zobowiązania Polski jako państwa członkowskiego Unii Europejskiej, które odnoszą się w szczególności do:
  - odnowionej Strategii Lizbońskiej,
  - strategii uczenia się przez całe życie,
  - Europejskich i Krajowych Ram Kwalifikacji,
  - europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET),
  - europejskich ram odniesienia na rzecz zapewniania jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym (EQARF),
  - suplementu EUROPASS,
  - potwierdzania efektów (walidacji) pozaformalnego i nieformalnego uczenia się.

Obszary, w których planuje się wprowadzenie zmian

- 1) klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego;
- 2) system egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe;
- 3) organizacja i struktura kształcenia ogólnego, zawodowego i ustawicznego.

Projektowane działania

- 1) zintegrowanie kształcenia ogólnego i zawodowego odpowiadającego indywidualnym potrzebom osób uczących się, umożliwiające wyposażenie uczniów w kompetencje kluczowe i rzetelne przygotowanie zawodowe;
- 2) utworzenie przejrzystego systemu kwalifikacji oraz elastycznego systemu egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe, uwzględniającego różne konteksty uczenia się: formalny, pozaformalny i nieformalny;
- 3) ujednoczenie systemu egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe bez względu na formę uczenia się – szkolną lub pozaszkolną,
- 4) modyfikacja klasyfikacji zawodów „szkolnych”, polegająca na redukcji liczby zawodów na rzecz wyodrębnienia i nazwania poszczególnych kwalifikacji potwierdzanych w ramach egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe;
- 5) stopniowo, najlepiej do 2015 roku, stworzenie możliwości oddzielnego potwierdzania przez ucznia w procesie kształcenia każdej wyodrębnionej z zawodu kwalifikacji i uzyskania przez niego dokumentu w postaci certyfikatu poświadczającego określoną kwalifikację (po potwierdzeniu wszystkich wyodrębnionych w zawodzie kwalifikacji uzyskanie przez absolwenta dyplomu oraz suplementu do dyplomu);
- 6) wzmocnienie praktycznego aspektu egzaminu w zawodach na poziomie technikum;
- 7) utworzenie z informatyzowanego systemu banku zadań egzaminacyjnych;
- 8) odejście od sesyjności egzaminu (obecnie tylko sesja zimowa i letnia) na rzecz przeprowadzania egzaminów zawodowych w ośrodkach egzaminacyjnych funkcjonujących w trybie całorocznym;
- 9) udział pracodawców w funkcjonowaniu ośrodków egzaminacyjnych zapewniających rzeczywiste warunki środowiska pracy;
- 10) włączenie szkół prowadzących kształcenie zawodowe w system kursów kwalifikacyjnych dla osób dorosłych, zwłaszcza w zakresie przekwalifikowania i wyposażania w umiejętności zawodowe, zgodne z potrzebami pracodawców;
- 11) tworzenie przez jednostki samorządu terytorialnego (powiaty) branżowych centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego, dla których bazą mogą być centra kształcenia ustawicznego, centra kształcenia praktycznego oraz szkoły zawodowe dla młodzieży i dla dorosłych;
- 12) ujednoczenie cyklu edukacyjnego w zasadniczej szkole zawodowej na rzecz kształcenia trzyletniego.

Przewidywane rezultaty

- 1) zagwarantowanie wszystkim dostępu do wysokiej jakości edukacji oraz podniesienie jakości kształcenia;
- 2) sukcesywne zbliżanie kształcenia zawodowego i rynku pracy;
- 3) spadek bezrobocia wśród absolwentów szkół prowadzących kształcenie zawodowe i ustawiczne;
- 4) stosowanie bardziej elastycznych form przygotowania uczniów do radzenia sobie w szybko zmieniających się warunkach społecznych i gospodarczych;

- 5) poprawa, przejrzystość, porównywalność i możliwość przenoszenia kwalifikacji uzyskanych zgodnie z praktykami stosowanymi w poszczególnych państwach członkowskich UE;
- 6) szkoła zawodowa stanie się szkołą pozytywnego wyboru, otwartą na ustawiczny wymiar edukacji.

5.2 Organizacja i struktura szkolnictwa

Zmiany społeczne, gospodarcze i technologiczne, jakie zachodzą w otaczającej nas rzeczywistości, prowadzą do wykreowania nowej roli szkoły zawodowej. Ma to być szkoła gruntownie kształtująca motywację, wiedzę i umiejętności uczniów tak, aby opuszczały ją osoby przygotowane do podjęcia pracy lub do dalszego kształcenia.

Determinantami odnalezienia się na rynku pracy określającymi potencjalne miejsca zatrudnienia są zarówno poziom wykształcenia i związane z nim kompetencje ogólne, jak i wyuczony zawód. Absolwent szkoły prowadzącej kształcenie zawodowe otrzymuje świadectwo ukończenia szkoły, które jest dokumentem określającym poziom wykształcenia, lecz nie potwierdza ono kwalifikacji zawodowych. Potwierdza je bowiem dyplom wydawany przez okręgową komisję egzaminacyjną po pozytywnym złożeniu egzaminu zawodowego.

Wyniki egzaminów końcowych pokazują wysoką nieefektywność dotychczasowej struktury szkolnictwa. Szkoły powinny dążyć do uzyskiwania wysokich wskaźników zdawalności egzaminów maturalnych i zawodowych, a także do niskich wskaźników niepromowania. Uczeń nieodnajdujący się w danym typie szkoły powinien dążyć do zmiany kształcenia na bardziej odpowiadające jego predyspozycjom i mieć również po temu odpowiednie doradztwo w swojej szkole. Kilkukrotne niepromowanie ucznia w gimnazjum lub brak zainteresowania kształceniem w wybranym zawodzie powinny być sygnałem do przejścia do kształcenia odpowiednio w gimnazjum lub liceum dla dorosłych, ewentualnie połączonego z uczestnictwem w zawodowym kształceniu w formach kursowych.

Po gimnazjum możliwe jest kontynuowanie nauki w liceum ogólnokształcącym lub przejście do kształcenia ogólnego zintegrowanego z zawodowym w technikum lub zasadniczej szkole zawodowej. Nie dokończenie z przyczyn losowych kształcenia w gimnazjum, liceum ogólnokształcącym lub technikum powinno upoważniać do przejścia do tej samej na której poprzestano klasy gimnazjum lub liceum dla dorosłych. Zakończenie edukacji na którejkolwiek klasie zasadniczej szkoły zawodowej może upoważniać do przejścia do przynajmniej drugiej klasy liceum dla dorosłych. W gimnazjach i liceach dla dorosłych normą powinien być indywidualny tok nauki umożliwiający dowolnie przyspieszane tempo klasyfikowania i promowania.

Do egzaminu maturalnego powinno się przystępować po ukończeniu technikum, liceum ogólnokształcącego lub liceum dla dorosłych.

Do egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe powinno być można przystępować:

- w trakcie nauki w zasadniczej szkole zawodowej lub w technikum (konkretny zawód może być nabywany w jednym, określonym typie szkoły lub w innych formach – kursy, rynek pracy),
- po ukończeniu odpowiednich form kursowych kształcenia ustawicznego,
- po nabyciu kwalifikacji na otwartym rynku pracy czy za granicą.

Proponowana struktura branżowego centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego

- **czteroletnie technika i trzyletnie zasadnicze szkoły zawodowe** kształcące specjalistów z danej branży,
- **formy kursowe kształcenia praktycznego i ustawicznego** – branżowe (przygotowujące do egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe)
- **gimnazja i licea dla dorosłych**, dające możliwość kontynuowania kształcenia wszystkim tym, którzy z różnych przyczyn nie ukończyli edukacji w gimnazjum, liceum, technikum, zasadniczej szkole zawodowej lub zakończyli ją na zasadniczej szkole zawodowej, adresowane do osób dorosłych, mogących jednocześnie uczestniczyć w formach kursowych zawodowego kształcenia ustawicznego (kandydaci przyjmowani byliby, zależnie od poziomu ich wcześniejszego przygotowania, do klas, w których mogą kontynuować dotychczasową naukę),
- **ośrodki przeprowadzania branżowych egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe.**

Warto dążyć do stopniowego włączania w system szkolnictwa wyższego (licencjat) lub przekształcania w formy kursowe szkół policealnych. Licea profilowane, licea i technika uzupełniające powinny zostać przekształcone w licea dla dorosłych i formy kursowe (technika) lub wygaszone. Centra kształcenia praktycznego i ustawicznego powinny zostać włączone w centra branżowe.

Zadania branżowego centrum

- kształcenie w szkołach dla młodzieży,
- kształcenie w szkołach dla dorosłych,
- organizowanie i prowadzenie praktycznej nauki zawodu (w tym praktyk zawodowych),
- kształcenie w formach pozaszkolnych (kursy z zakresu poszczególnych kwalifikacji zawodowych, których organizatorami mogą być szkoły i placówki wchodzące w skład centrum),
- organizowanie doskonalenia nauczycieli kształcenia zawodowego,
- doksztalcanie teoretyczne młodocianych pracowników,
- przeprowadzanie egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe,
- realizacja zadań z zakresu poradnictwa i doradztwa zawodowego.

Jednym z najważniejszych zadań centrum będzie dbałość – we współpracy z lokalnymi pracodawcami – o jak najlepsze wyposażenie poszczególnych pracowni. Dobrze wyposażone pracownie będą wykorzystywane również jako ośrodek egzaminacyjny upoważniony przez właściwą okręgową komisję egzaminacyjną. Jest to rozwiązanie spełniające kryterium efektywności ekonomicznej. Centrum dzięki swej wieloobszarowości zadaniowej będzie mogło elastycznie reagować na sytuację na lokalnym rynku pracy pod względem doboru oferty kształcenia zawodowego i ustawicznego.

Powstanie jednostki organizacyjnej skupiającej szkoły i placówki prowadzące kształcenie zawodowe i wykorzystującej ich wyposażenie, może stanowić podstawę takiej organizacji kształcenia zawodowego, która będzie integrowała i wykorzystywała potencjał techniczny i kadrowy oraz gwarantowała wysokiej jakości ofertę edukacyjną odpowiadającą na potrzeby rynku pracy.

Potrzebna jest intensywna promocja:

- tworzenia gimnazjów przy liceach ogólnokształcących,
- tworzenia liceów ogólnokształcących przy gimnazjach,
- rozwoju doradztwa zawodowego w gimnazjach,
- tworzenia branżowych centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego.

5.3 Jak organizować kształcenie zawodowe?

Edukacja w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe będzie zamykała rozpoczęty w gimnazjum cykl kształcenia ogólnego. Dobre wykształcenie ogólne nie tylko wspomaga wykonywanie wyuczonego zawodu, ale także stanowi bazę do podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz ewentualnej ich zmiany. Dlatego też dla zasadniczej szkoły zawodowej określa się ten sam katalog przedmiotów ogólnokształcących jak dla liceów ogólnokształcących i techników, jedynie z odrębnością wymagań dla *języka polskiego, języka obcego i matematyki*.

Istota tej zmiany wynika z powiązania programowego gimnazjum oraz szkoły ponadgimnazjalnej, co prowadzi do bardziej racjonalnego i optymalnego zagospodarowania czasu nauki w systemie szkolnym. Dyrektor szkoły odpowiadać będzie za sposób organizacji pracy szkoły i w szczególności za to, aby łączne sumy godzin w ciągu cyklu kształcenia z danego przedmiotu były nie mniejsze niż określone w ramowym planie nauczania. Godziny przeznaczone na poszczególne zajęcia edukacyjne będą mogły być realizowane w blokach. Bloki te będą mogły integrować kształcenie ogólne i teoretyczne zawodowe.

Ogólna liczba godzin na kształcenie praktyczne w szkolnych planach nauczania nie będzie mogła być niższa niż 60% w zasadniczej szkole zawodowej oraz 50% w technikum, z ogólnej liczby godzin przeznaczonych na kształcenie zawodowe. Realizacja godzin zawodowego kształcenia teoretycznego uzależniona będzie od przyjętego przez szkołę sposobu integracji tych godzin z kształceniem ogólnym oraz od zawodu, w którym prowadzone jest kształcenie. Zblokowanie tych godzin spowoduje, iż dyrektor szkoły będzie mógł przeznaczyć więcej czasu na kształcenie praktyczne.

5.4 Proponowana organizacja kształcenia

Zasadnicza szkoła zawodowa

Decyzję o rozkładzie godzin kształcenia ogólnego i zawodowego, zarówno teoretycznego, jak i praktycznego, w całym cyklu nauki właściwym dla zawodu, pozostawia się dyrektorowi szkoły, przy czym na kształcenie praktyczne dyrektor szkoły powinien przeznaczyć minimum 60% godzin przewidzianych na kształcenie zawodowe.

Kształcenie zawodowe można zorganizować na przykład w następujący sposób:

- w klasie pierwszej – kształcenie praktyczne może być realizowane 1 dzień w tygodniu u pracodawcy lub w centrum branżowym,
- w klasie drugiej i trzeciej – kształcenie praktyczne może być realizowane 2 lub 3 dni w tygodniu u pracodawcy lub w centrum branżowym.

Technikum

Na kształcenie praktyczne dyrektor szkoły powinien przeznaczyć minimum 50% godzin przewidzianych na kształcenie zawodowe.

W kształceniu ogólnym uczeń będzie obowiązkowo realizował dwa przedmioty na poziomie rozszerzonym, co umożliwi mu dobre przygotowanie do egzaminu maturalnego z tych przedmiotów. Proponuje się, aby decyzja o wyborze oferowanych na poziomie rozszerzonym zajęć edukacyjnych, towarzyszących danemu przygotowaniu zawodowemu, zapadała w szkole, tak samo, jak i o możliwym sposobie zintegrowania tych zajęć z teoretycznym przygotowaniem zawodowym. Na pewno decyzja ta powinna być uzależniona od zawodu, w którym kształci szkoła oraz wynikać z posiadanych możliwości kadrowych i organizacyjnych, a także rozpoznania potrzeb i oczekiwań uczniów.

Na przykład w szkole kształcącej w zawodzie technik mechanik, szkoła może zaproponować uczniom zajęcia edukacyjne z matematyki i fizyki w wymiarze rozszerzonym, a także zintegrowanie – zblokowanie części zajęć z fizyki z teoretycznym kształceniem zawodowym w zakresie mechaniki.

6. Otwarcie polskiego systemu edukacji na świat, działania na rzecz integracji cudzoziemców w polskim systemie oświaty i wspieranie nauczania polskich dzieci poza granicami Polski

6.1. Program rozwoju oświaty polskiej za granicą

Kierunek zmian

Na oświatę polonijną i polską oświatę za granicą składa się działalność różnych instytucji, prowadzących nauczanie języka polskiego i wiedzy o Polsce. Instytucje te – przy wsparciu ze strony polskiego rządu, uwzględniając specyficzne potrzeby Polaków mieszkających w państwie, w którym działają i wykorzystując najnowsze technologie edukacyjne – umożliwiają polskim dzieciom naukę języka polskiego, poznawania polskiej kultury, historii i tradycji oraz ułatwiają kontynuowanie nauki w Polsce.

Przyczyny wprowadzanych zmian

- 1) Rosnąca migracja Polaków, szczególnie po wejściu Polski do Unii Europejskiej.
- 2) Konieczność dostosowania – w bardzo wielu krajach – funkcjonującej sieci szkół polonijnych do rosnących potrzeb.
- 3) Status prawny oraz sposób zorganizowania szkół przy ambasadach oparty na prawie sprzed bardzo wielu lat.
- 4) Brak rozwiązań systemowych dotyczących szkół za granicą, prowadzących nauczanie języka polskiego oraz wiedzy o Polsce (o polskiej historii, geografii, kulturze).
- 5) Niedostosowanie funkcjonujących za granicą rozwiązań programowych i organizacyjnych do aktualnego prawa oświatowego obowiązującego w Polsce (m.in. nowej podstawy programowej, która obejmie kolejne roczniki polskich uczniów w latach 2009-2015).

Projektowane działania

- 1) Wprowadzenie w szkołach przy polskich placówkach dyplomatycznych obowiązku realizowania polonijnej podstawy programowej (definiującej konieczność spełniania konkretnie opisanych wymagań dotyczących znajomości języka polskiego i wiedzy o Polsce) oraz spełniania przez nauczycieli wymagań kwalifikacyjnych oczekiwanych od nauczyciela polonijnego. W okresie przejściowym czas na dostosowanie się – realizowanie nowej podstawy programowej dobrowolne, a od września 2012 roku obowiązkowe (przy założeniu, że również można uczyć więcej).
- 2) Określenie kwalifikacji oczekiwanych od osób kierujących polonijną placówką edukacyjną oraz od nauczycieli polonijnych: języka polskiego, wiedzy o Polsce, edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej. Zdefiniowanie programów kursów kwalifikacyjnych przygotowujących nauczycieli do pracy za granicą. Okres przejściowy, dający do września 2012 roku wszystkim zainteresowanym możliwość wakacyjnego przeszkolenia, dotyczącego realizacji nowej podstawy programowej.
- 3) Udostępnienie w Internecie materiałów edukacyjnych: podstawy programowej, zbudowanych na niej przykładowych programów nauczania, modułowych podręczników w wersji elektronicznej do druku na życzenie, do wykorzystania przez wszystkie szkoły, nauczycieli oraz rodziców za granicą. Korespondencyjne kształcenie uzupełniające w zakresie opisanym w polonijnej podstawie programowej dla uczniów oddalonych

od istniejących szkół sobotnich, organizowane z wykorzystaniem nowoczesnej platformy internetowej.

- 4) Wprowadzenie wzorów świadectw polonijnych, przedstawiających informacje użyteczne przy migracji do polskiego systemu edukacji i wzorów informacji o przebiegu nauczania w Polsce dla uczniów migrujących za granicę.
- 5) Zapewnienie uznawania w polskim systemie edukacji ocen klasyfikacyjnych ze wszystkich przedmiotów, uzyskanych w innych systemach edukacji.
- 6) Indywidualizowana pomoc w wyrównywaniu różnic programowych dla dzieci polskich przybywających z innych systemów edukacyjnych do Polski, dostępna przez Internet oraz należąca się uczniom w szkołach w Polsce przez rok od powrotu.
- 7) Utworzenie jednostki obsługi ekonomiczno-administracyjnej szkół przy placówkach dyplomatycznych, przekazującej środki budżetowe jednostkom na świecie, które same stałyby się dysponentami budżetowymi trzeciego stopnia, prowadzącymi własną księgowość.
- 8) Zapewnienie opieki placówek dyplomatycznych nad szkołami, które są prawnie ulokowane przy tych placówkach (na podstawie umowy MEN z MSZ), polegającej na: reprezentowaniu szkoły wszędzie tam, gdzie w stosunkach lokalnych potrzebna jest osobowość prawna, zawieraniu umowy najmu lokali, zatrudnianiu personelu niepedagogicznego, a także zapewnianiu obsługi księgowej.
- 9) Stworzenie możliwości rejestrowania w polskich placówkach dyplomatycznych placówek powołanych zgodnie z miejscowym prawem, które prowadzą nauczanie języka polskiego oraz wiedzy o Polsce (o polskiej historii, geografii, kulturze), zgodnie z polonijną podstawą programową i zatrudniają nauczycieli posiadających kwalifikacje wymagane od nauczycieli polonijnych, w celu obejmowania ich wsparciem (szkolenia dla nauczycieli, materiały dydaktyczne) oraz nadania im możliwości wydawania świadectw polonijnych.
- 10) Powołanie, usytuowanych przy rejestrujących szkoły polonijne polskich placówkach dyplomatycznych, doradców oświatowych, posiadających odpowiednie kwalifikacje i przeszkolenie, pomagających zakładać nowe polonijne placówki edukacyjne, organizujących wsparcie tych placówek materiałami edukacyjnymi, kierujących zgodnie z potrzebami nauczycieli na szkolenia.

Przewidywane rezultaty

- 1) Absolwent szkoły polonijnej, pracującej zgodnie z nowymi wymogami:
  - swobodnie czuje się w dwóch kulturach i językach – polskim i kraju zamieszkania,
  - posiada szkolne wykształcenie uznawane jako własne przez oba kraje,
  - może swobodnie podjąć pracę lub kontynuować naukę w obu krajach.
- 2) Skuteczna promocja:
  - języka polskiego na świecie,
  - edukacji w języku polskim,
  - wiedzy o Polsce,
  - studiowania w Polsce.
- 3) Wzrost liczby porozumień międzypaństwowych co do:
  - włączenia nauki języka polskiego i wiedzy o Polsce do oferty innych systemów edukacji (przy założeniu, że Polska oferuje szkolenia dla nauczycieli, materiały edukacyjne), wraz ze stworzeniem możliwości zdawania za granicą egzaminu gimnazjalnego i maturalnego,

- wprowadzania na zasadach wzajemności oferty zagranicznych systemów w Polsce w ramach tzw. oddziałów międzynarodowych (oferta dwukulturowa możliwa w Polsce na podstawie wprowadzonych w marcu 2009 r. zmian w ustawie o systemie oświaty zawierających zasady funkcjonowania oddziałów międzynarodowych).

6.2. Wspieranie integracji cudzoziemców i uczniów romskich w polskim systemie oświaty

W celu wspierania edukacji uczniów – cudzoziemców i ich integracji ze społeczeństwem polskim zmienione zostały przepisy ustawy dotyczące edukacji uczniów niebędących obywatelami polskimi (nowelizacja art. 94 *Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty* przeprowadzona w marcu 2009 r., Dz. U. z 2004 Nr 256. poz. 2572 z późn. zm.).

- 1) Zniesiona została odpłatność za naukę uczniów – cudzoziemców w szkołach ponadgimnazjalnych.
- 2) Osoby, którym nadano status uchodźcy, osoby posiadające zgodę na pobyt tolerowany, osoby objęte ochroną uzupełniającą lub czasową oraz członkowie ich rodzin mogą korzystać z nauki na poziomie szkół podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych i policealnych na warunkach takich, jak obywatele RP.
- 3) Uczniowie, którzy nie znają języka polskiego albo znają go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki, uzyskali prawo do dodatkowej nauki języka polskiego, a także do dodatkowych zajęć wyrównawczych w zakresie przedmiotów nauczania. Bezpłatne zajęcia, organizowane przez szkołę, mają trwać przez okres do jednego roku.
- 4) Wprowadzona została instytucja tzw. asystenta nauczyciela dziecka cudzoziemca (osoba władająca językiem kraju pochodzenia migranta – dotyczy to zwłaszcza uczniów z rodzin uchodźczych).

Zmienione przepisy wchodzi w życie 1 stycznia 2010 r.

Likwidacja klas romskich

Problemy związane z edukacją dzieci romskich, w tym w szczególności działalność asystentów edukacji romskiej oraz funkcjonowanie tzw. klas romskich, są przedmiotem prac Zespołu do spraw romskich działającym przy Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Jesienią 2008 r. przyjęto strategię wygaszania klas romskich w Polsce, uzgodnioną z dyrektorami szkół i nauczycielami oraz przedstawicielami samorządów lokalnych. Od bieżącego roku szkolnego nie prowadzi się naboru do klas romskich. Istniejące klasy będą stopniowo wygaszane (do 2011 roku). Uczniowie romscy podejmujący naukę będą uczyć się w klasach ze swoimi nieromskimi rówieśnikami. Szkoły zostały zobowiązane do zapewnienia odpowiedniej pomocy psychologicznej i pedagogicznej tym uczniom romskim, którzy wymagają szczególnego wsparcia ze względu na słabą znajomość języka polskiego lub problemy adaptacyjne w środowisku szkolnym. W razie potrzeby, szkoła zapewnia im również indywidualne zajęcia wyrównawcze z języka polskiego i innych przedmiotów, stosownie do ich potrzeb i możliwości.

7. Nowy podział kompetencji w zarządzaniu oświatą i poprawa jakości nadzoru pedagogicznego

7.1. Decentralizacja kompetencji państwa

Celem zmian, wprowadzonych w systemie zarządzania i nadzorowania edukacji, jest podnoszenie jakości kształcenia, jasny podział kompetencji i odbiurokratyzowanie systemu oświaty (ustawa z dnia 19 marca 2009 r. o zmianie ustawy *o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw*, Dz.U. Nr 56, poz. 458).

Odciążono kuratorów oświaty od zadań administracyjnych, rezygnując m.in. z opiniowania:

- arkuszy organizacji szkół, które w dalszym ciągu będą sporządzane przez dyrektora szkoły i zatwierdzane przez organ prowadzący,
- planów pracy placówek doskonalenia nauczycieli,
- profili kształcenia ogólnozawodowego oraz zawodów, w których szkoła kształci, ustalanych przez dyrektora szkoły,
- łączenia szkół i placówek w zespół oraz rozwiązywania zespołów (z wyjątkiem łączenia szkoły podstawowej z gimnazjum, które wymaga zgody kuratora oświaty),
- ustalania przez jednostki samorządu terytorialnego sieci szkół, likwidacji szkół prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego, likwidacji profili kształcenia zawodowego oraz zawodów, w jakich szkoła kształci, a także przeniesienia kształcenia w określonym zawodzie do innej szkoły lub placówki.

Zwiększono wpływ lokalnej społeczności na politykę oświatową poprzez zobowiązanie organów wykonawczych jednostek samorządu terytorialnego (wójtów, burmistrzów, prezydentów, starostów i marszałków) do przedstawiania w terminie do 31 października każdego roku odpowiednim organom prowadzącym szkoły (radzie gminy, powiatu oraz sejmikowi województwa) informacji o stanie realizacji zadań oświatowych za poprzedni rok, w tym o wynikach sprawdzianów i egzaminów.

Zmiany dotyczą także ochrony małych szkół przed likwidacją poprzez umożliwienie samorządom przekazywania w drodze umowy szkół publicznych (z bezpłatnym nauczaniem dla ucznia) do prowadzenia innym osobom prawnym lub fizycznym (np. stowarzyszeniom rodziców), bez możliwości wykorzystania tego trybu do przekształcenia szkoły publicznej w niepubliczną. Przepis zabrania również nowemu organowi prowadzącemu likwidacji przekazanej mu szkoły.

7.2. Wzmocnienie kompetencji nadzoru pedagogicznego

Uporządkowanie kompetencji kuratorów oświaty pozwoliło na wprowadzenie przez Ministerstwo Edukacji Narodowej nowych zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego, wypracowanych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (Priorytet III. *Wysoka jakość systemu oświaty*, Działanie 3.1. *Modernizacja systemu zarządzania i nadzoru w oświacie*, Poddziałanie 3.1.2. *Modernizacja systemu nadzoru pedagogicznego*).

Prace prowadzone w ramach projektu koncentrowały się wokół opracowania koncepcji nadzoru pedagogicznego, który zapewniałby systemowe doskonalenie pracy szkół i placówek. Efektem prac jest rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. *w sprawie nadzoru pedagogicznego* (Dz.U. Nr 168, poz. 1324) oraz rozporządzenie Ministra

Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. *zmieniające rozporządzenie w sprawie organizacji kuratoriów oświaty oraz zasad tworzenia ich delegatur* (Dz.U. Nr 168, poz. 1325).

Podstawowe cele nowego modelu sprawowania nadzoru pedagogicznego to:

- umożliwienie zespołom szkolnym (dyrektorom wraz z nauczycielami) efektywnej pracy nad poprawianiem jakości pracy szkół i placówek poprzez dostarczanie informacji na temat tej jakości,
- dostarczanie informacji i narzędzi do sprawdzania poziomu wypełniania przez szkoły i placówki wymagań stawianych przez państwo,
- budowanie bazy danych dotyczących systemu oświatowego umożliwiającego prowadzenie badań porównawczych, analiz i tworzenie strategii rozwojowych.

Fundamentalnym założeniem nowego modelu nadzoru pedagogicznego jest rozgraniczenie trzech zadań nadzorczych organów sprawujących ów nadzór, w tym kuratorów oświaty, tj.:

- ewaluacji działalności edukacyjnej szkół i placówek;
- kontroli przestrzegania prawa w zakresie działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek;
- wspomaganie pracy szkół i placówek oraz nauczycieli w zakresie ich działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej.

Ewaluacja działalności edukacyjnej szkół i placówek jest badaniem praktycznym oceniającym, określa stopień spełniania przez szkołę lub placówkę wymagań stawianych przez państwo. Ewaluacja obejmuje:

- zbieranie i analizowanie informacji o działalności edukacyjnej szkoły lub placówki,
- określenie poziomu spełniania przez szkołę lub placówkę wymagań stawianych przez państwo.

Wymagania te ustalono w odniesieniu do czterech obszarów działalności szkół i placówek:

- procesów zachodzących w szkole lub placówce;
- efektów działalności szkoły lub placówki;
- zarządzania szkołą lub placówką;
- funkcjonowania szkoły lub placówki w środowisku lokalnym, w szczególności w zakresie współpracy z rodzicami uczniów/wychowanków.

Kontrola obejmuje przestrzeganie przepisów prawa w zakresie działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek.

W zakresie zadań kuratora oświaty pozostaje również wspomaganie pracy szkół i placówek, m.in. poprzez organizowanie konferencji i narad dla dyrektorów szkół i placówek oraz przygotowywanie i publikowanie z wykorzystaniem strony internetowej:

- analiz wyników sprawowanego nadzoru pedagogicznego, w tym wniosków z ewaluacji zewnętrznych i kontroli przestrzegania przepisów prawa;
- przykładów dobrych praktyk.

Wdrażana modernizacja systemu nadzoru pedagogicznego uwzględnia konieczność przygotowania osób sprawujących nadzór pedagogiczny – dyrektorów szkół i placówek, pracowników kuratoriów oświaty oraz właściwych ministerstw – do wypełniania nowych zadań. W związku z tym w II etapie realizacji projektu *Program wzmocnienia efektywności systemu nadzoru pedagogicznego i oceny jakości pracy szkoły*, realizowanym od kwietnia 2009 r. do grudnia 2010 r., zaplanowano przygotowanie wizytatorów do prowadzenia

ewaluacji zewnętrznej w szkołach i placówkach oraz dyrektorów szkół i placówek do prowadzenia ewaluacji wewnętrznej. W ramach realizacji II etapu prac projektowych konstruowane są narzędzia do sprawowania nadzoru pedagogicznego – do przeprowadzania ewaluacji oraz do przeprowadzania kontroli podczas sprawowania nadzoru pedagogicznego w zakresie ustalonym przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

7.3. Wspieranie zarządzania oświatą na wszystkich szczeblach

Organy wykonawcze jednostek samorządu terytorialnego, zgodnie z art. 5a ust. 4 ustawy o systemie oświaty (dodanym ustawą z dnia 19 marca 2009 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw), są zobowiązane do przedstawiania w terminie do 31 października organom stanowiącym jednostek samorządu terytorialnego informacji o stanie realizacji zadań oświatowych, w tym o wynikach sprawdzianów i egzaminów w szkołach tych typów, których prowadzenie należy do zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego. Prowadzone są działania, mające na celu lepsze wspieranie samorządów w realizacji zadań oświatowych.

Nowy model nadzoru pedagogicznego będzie dostarczał samorządom informacji o jakości działań edukacyjnych w sposób bardziej precyzyjny i znormalizowany.

Pomocne samorządom są i będą także efekty niektórych projektów systemowych, realizowanych w ramach Priorytetu III Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, powierzonych do realizacji Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, takich jak *Badania dotyczące rozwoju metodologii szacowania wskaźnika edukacyjnej wartości dodanej – EWD* (w ramach pierwszego etapu tego projektu upubliczniono ten wskaźnik dla wszystkich gimnazjów) oraz *Badania uwarunkowań zróżnicowania wyników egzaminów zewnętrznych*.

Z kolei realizowany przez Centrum Informatyczne Edukacji projekt *Usprawnienie systemu zbierania i analizy danych dotyczących funkcjonowania systemu oświaty* ma doprowadzić do przygotowania odpowiednich zmian prawnych oraz narzędzi informatycznych służących zmodernizowaniu Systemu Informacji Oświatowej. W 2011 roku, w efekcie tego projektu, powstanie nowoczesne narzędzie pomagające efektywnie zarządzać edukacją na wszystkich szczeblach. Projekt ten jest realizowany dzięki środkom pochodzącym z Europejskiego Funduszu Społecznego.

8. Ważne wydarzenia związane z edukacją

8.1. Rok Przedszkolaka

Ze względu na stosunkowo niskie – w porównaniu z krajami europejskimi – upowszechnienie edukacji przedszkolnej, decyzją Ministra Edukacji Narodowej rok szkolny 2008/2009 przebiegł pod hasłem Roku Przedszkolaka. W jego trakcie Ministerstwo Edukacji Narodowej podjęło szereg działań zarówno legislacyjnych, jak i informacyjnych, których celem było upowszechnianie edukacji przedszkolnej. Aby zapewnić dobre przygotowanie dzieci pięcioletnich do podjęcia nauki w szkole, opracowana została podstawa programowa wychowania przedszkolnego. Wdrożono także prawne, finansowe i programowe wsparcie wychowania przedszkolnego prowadzonego w różnych formach: od wzmocnienia istniejących już tradycyjnych przedszkoli, poprzez tworzenie nowych miejsc, oddziałów przedszkolnych w szkołach, do organizowania wychowania przedszkolnego w tzw. innych formach, czyli punktach przedszkolnych i zespołach wychowania przedszkolnego. W ramach realizowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej projektu systemowego finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (Priorytet III Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki) *Ogólnopolskie kampanie upowszechniające model uczenia się przez całe życie* realizowane były działania ukazujące potrzebę i znaczenie upowszechnienia edukacji przedszkolnej, a także informujące o możliwości jej realizowania w innych formach.

W trakcie trwania Roku Przedszkolaka bardzo znacząco wzrosło upowszechnienie edukacji przedszkolnej.

8.2. Rok Historii Najnowszej

Rozumiejąc znaczenie historii ostatniego stulecia dla edukacji obywatelskiej młodego pokolenia Minister Edukacji Narodowej ogłosił rok szkolny 2009/2010 Rokiem Historii Najnowszej. W bieżącym roku szkolnym przypada 70. rocznica wybuchu II wojny światowej, 20. rocznica powołania rządu Tadeusza Mazowieckiego, 20. rocznica pierwszych wyborów samorządowych, 90. rocznica Bitwy Warszawskiej, 30. rocznica podpisania Porozumień Sierpniowych. Ogłaszając ten rok szkolny Rokiem Historii Najnowszej Ministerstwo Edukacji Narodowej pragnie zachęcić do poświęcenia w szkołach tym jubileuszom szczególnej uwagi. Wśród licznych instytucji, które zadeklarowały wolę współpracy w organizacji Roku Historii Najnowszej, są m.in.: Rzecznik Praw Dziecka, Biblioteka Narodowa, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Dom Spotkań z Historią, Europejskie Centrum Solidarności, Fundacja Centrum Solidarność, Fundacja „Polsko-Niemieckie Pojednanie”, Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej, Fundacja Ośrodka KARTA, Inicjatywa „Razem 89”, Instytut Pamięci Narodowej, Muzeum II Wojny Światowej, Muzeum Historii Muzeum Niepodległości, Muzeum Powstania Warszawskiego, Narodowe Centrum Kultury, Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży. W ramach roku uruchomiona została strona internetowa www.rokhistorii.men.gov.pl, na której prezentowane są zasoby edukacyjne dotyczące najnowszej historii Polski oraz inicjatywy poszczególnych partnerów, realizowane w ramach Roku. Spośród wielu inicjatyw warto wymienić:

- 1) **Zdarzyło się 20 lat temu w Polsce...** – konkurs dla uczniów na plakat lub hasło przygotowane indywidualnie lub zespołowo, w ciekawy i oryginalny sposób upamiętniające przemiany, jakie zaszły w Polsce w 1989 roku. 11 września w Sejmie, podczas obchodów 20. rocznicy powołania pierwszego niekomunistycznego rządu,

którego premierem był Tadeusz Mazowiecki, została uroczystie otwarta wystawa najlepszych konkursowych prac (więcej informacji na: www.1989.edu.pl).

- 2) ***Ocal okruchy historii – młodzież buduje muzea*** – konkurs dla uczniów na opis pamiątki historycznej z okresu II wojny światowej lub z okresu działalności „Solidarności” i opozycji demokratycznej w latach 1970-1989, ogłoszony 2 listopada 2009 r. (więcej informacji na: www.rokhistorii.men.gov.pl);
- 3) Uczniowska Akcja Obywatelska ***20 lat wspólnie*** – z okazji dwudziestej rocznicy pierwszych wolnych wyborów do władz lokalnych, zaprojektowana we współpracy z samorządami lokalnymi.

8.3. Otwarta Szkoła

Konkurs *Otwarta Szkoła* ma na celu promowanie modelu szkoły, która poprzez swoją otwartość na dialog i współpracę ze środowiskiem zewnętrznym stwarza uczniom znacznie szersze możliwości rozwoju, sprzyja uświadomieniu sobie własnego potencjału i jego twórczemu wykorzystaniu, uwrażliwia na problemy i potrzeby innych ludzi oraz lokalnej społeczności, wdraża do współdziałania oraz przygotowuje do pełnienia roli aktywnego i odpowiedzialnego obywatela. Konkurs ten służy również promowaniu współpracy pomiędzy placówkami oświatowymi a ich otoczeniem, przede wszystkim organizacjami pozarządowymi, oraz pokazaniu skutecznych i nowatorskich rozwiązań, już teraz stosowanych w oświacie.

W 2009 roku Ministerstwo Edukacji Narodowej ogłosiło II edycję tego konkursu. Wśród kategorii konkursowych znalazły się takie obszary jak edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna, edukacja obywatelska, ekonomiczna, globalna oraz wsparcie uczniów zdolnych.

9. Racjonalizacja pracy urzędu

9.1. Wprowadzenie systemów elektronicznego opiniowania dokumentów w urzędzie

Od 2008 roku w Ministerstwie Edukacji Narodowej funkcjonuje elektroniczny obieg projektów dokumentów rządowych. Jego wprowadzenie miało na celu usprawnienie pracy urzędu, poprawienie jakości i terminowości przygotowywania opinii Ministra Edukacji Narodowej do projektów dokumentów rządowych, a także zagwarantowanie przejrzystości i poprawności tego procesu.

Wszystkie projekty, przekazywane do uzgodnień z Ministrem Edukacji Narodowej, wprowadzane są do elektronicznego systemu uzgodnień międzyresortowych lub systemu uzgodnień projektów dokumentów rządowych przed Stałym Komitetem Rady Ministrów i Radą Ministrów. Umożliwia to bieżące monitorowanie wszystkich spraw. Nowy system zracjonalizował pracę w urzędzie, przyczyniając się jednocześnie do znacznego ograniczenia kosztów, ponoszonych wcześniej na kopiowanie materiałów.

Obecnie w ministerstwie trwają prace nad nowym elektronicznym narzędziem do opracowywania i uzgadniania projektów aktów prawnych i innych dokumentów Ministra Edukacji Narodowej. Nowa aplikacja, oprócz funkcji bazy dokumentów MEN i narzędzia ułatwiającego opracowywanie i uzgadnianie projektów, ma być również instrumentem zapewniającym przejrzystość stosowanych procedur (dzięki możliwości bieżącego monitorowania stanu prac nad projektami), a także źródłem informacji niezbędnych do realizacji obowiązków wynikających z ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414, z późn. zm.).

9.2. Likwidacja Gospodarstwa Pomocniczego

Zarządzeniem nr 23 Ministra Edukacji Narodowej z 24 września 2008 r. zlikwidowano Gospodarstwo Pomocnicze Ministerstwa Edukacji Narodowej (GP). Dzięki tej decyzji nastąpiła:

- reorganizacja zasad pracy w ministerstwie poprzez przejęcie przez poszczególne komórki organizacyjne Ministerstwa Edukacji Narodowej (Biuro Administracyjne, Biuro Organizacyjne, Biuro Kadr i Szkolenia, Biuro Spraw Obronnych i Ochrony Informacji Niejawnych) zadań dotychczas realizowanych przez GP Ministerstwa Edukacji Narodowej.
- racjonalizacja zatrudnienia poprzez likwidację stanowisk realizujących podobne zadania w obu jednostkach (likwidacja stanowiska Dyrektora GP Ministerstwa Edukacji Narodowej, działu księgowości oraz kadr w GP Ministerstwa Edukacji Narodowej).

Ponadto z wydatków bieżących zaoszczędzono 443,9 tys. zł w skali roku, w związku z realizacją przez firmy zewnętrzne usług świadczonych do 2008 r. przez GP Ministerstwa Edukacji Narodowej.

9.3. Zmniejszenie liczby komórek organizacyjnych Ministerstwie Edukacji Narodowej

Dzięki nowemu statutowi Ministerstwa Edukacji Narodowej, który wszedł w życie w kwietniu 2009 r., w ministerstwie zredukowano liczbę komórek organizacyjnych z dotychczasowych 17 do 15.

10. Nakłady finansowe na oświatę i wychowanie oraz edukacyjną opiekę wychowawczą

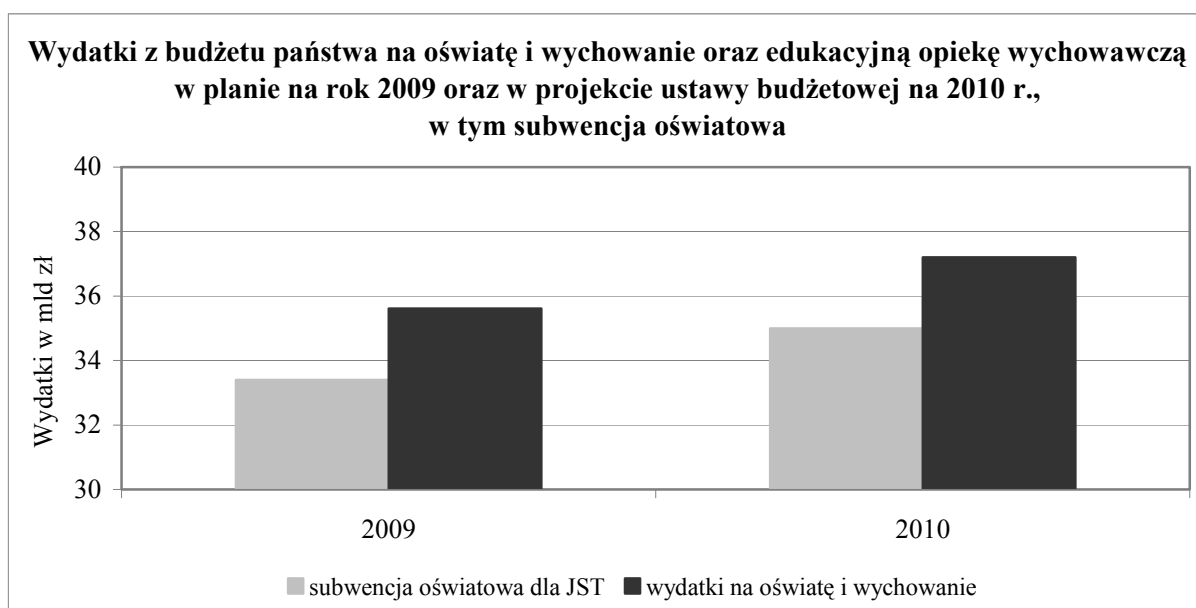
Zrealizowane wydatki budżetu państwa na oświatę i wychowanie oraz edukacyjną opiekę wychowawczą w roku 2008 wyniosły łącznie 33.943.959 tys. zł (z pominięciem wydatków niewygasających w wysokości 12.594 tys. zł).

W znowelizowanej ustawie budżetowej na rok 2009 zaplanowano środki na realizację zadań z zakresu oświaty i wychowania oraz edukacyjnej opieki wychowawczej w łącznej kwocie 35.693.562 tys. zł. W porównaniu z wydatkami zrealizowanymi w 2008 r. są one wyższe o 1.749.603 tys. zł, tj. o 5,15%. Ich udział w prognozowanym Produkcie Krajowym Brutto w 2009 r. kształtuje się na poziomie 2,70%, wobec 2,67% w 2008 r.

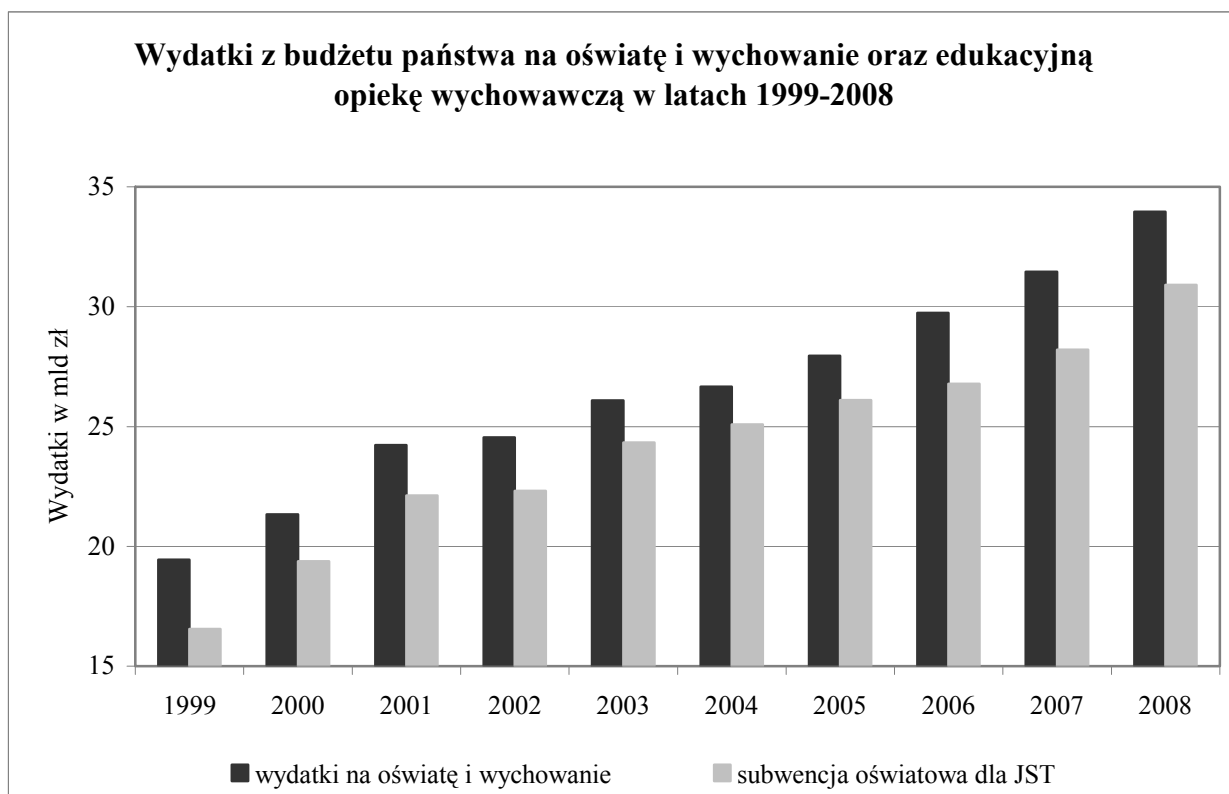
Wzrost w 2009 r. – w stosunku do roku 2008 – nakładów na oświatę i wychowanie oraz edukacyjną opiekę wychowawczą związany jest przede wszystkim ze zwiększeniem części oświatowej subwencji ogólnej, w której zaplanowano środki na podwyższenie wynagrodzeń nauczycieli w 2009 r. dwa razy po 5%, od 1 stycznia 2009 r. i od 1 września 2009 r. Ponadto w 2009 r. Rada Ministrów przyjęła program rządowy „Radosna szkoła”, który ma zapewnić wsparcie finansowe dla szkół, przeznaczone na zakup pomocy dydaktycznych do miejsc zabaw w szkole i na urządzenie szkolnego placu zabaw. Na ten cel w rezerwie celowej budżetu państwa na 2009 r. zostały zaplanowane środki w wysokości 40 mln zł.

W projekcie ustawy budżetowej na rok 2010 wydatki na oświatę i wychowanie oraz edukacyjną opiekę wychowawczą, przewidziano łącznie w wysokości 37.241.627 tys. zł, co oznacza wzrost nakładów o 4,3% w stosunku do roku 2009. Po uwzględnieniu kwot przewidzianych w budżecie środków europejskich, który – zgodnie z przepisami nowej ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 157, poz. 1240) – obejmuje refundacje wydatków przeznaczonych na realizację programów finansowanych z udziałem środków europejskich, z wyłączeniem środków przeznaczonych na realizację projektów pomocy technicznej (100%) oraz środków na współfinansowanie krajowe (15%), nakłady na zadania oświatowe wzrosły o 5,0% w stosunku do roku 2009.

Wykres nr 4

Wykres nr 5

11. Działania współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

Zmiany w edukacji są projektowane na szczeblu centralnym ze wsparciem profesjonalnie zorganizowanego dzięki funduszom unijnym zaplecza eksperckiego. Środki unijne pozwalają także wdrażać projektowane zmiany, dobrze przygotowywać do nich pracowników nadzoru pedagogicznego, kadre kierowniczą szkół, nauczycieli. Fundusze docierają również do samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych, znacznie pomagając w upowszechnieniu edukacji przedszkolnej, aktywizując szkoły i placówki do lepszej pracy.

11.1. Stara perspektywa finansowa

Ministerstwo Edukacji Narodowej pełniło funkcje Instytucji Pośredniczącej i Wdrażającej Działania 2.1 i 2.2 Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich, finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. W ramach realizacji projektów finansowanych z udziałem środków UE w perspektywie finansowej 2004-2006 Ministerstwo Edukacji Narodowej zrealizowało w latach 2005-2009 działania wspierające program modernizacji polskiej edukacji. Od początku wdrażania Działań 2.1 i 2.2 zatwierdzono do realizacji 113 projektów. Wszystkie projekty zostały zrealizowane i rozliczone do 30 czerwca 2009 r. Ich wartość końcowa wyniosła ponad 2,6 mld zł.

11.2. Nowa perspektywa finansowa – poziom centralny

W obecnej perspektywie finansowej, lat 2007-2013, Ministerstwo Edukacji Narodowej pełni rolę Instytucji Pośredniczącej oraz beneficjenta (dla wybranych projektów systemowych) w ramach Priorytetu III PO KL *Wysoka jakość systemu oświaty*. Na realizację projektów w Priorytecie III PO KL Ministerstwo Edukacji Narodowej dysponuje łączną kwotą **1 006 236 268 euro** (w tym 855 300 828 euro z Europejskiego Funduszu Społecznego). Realizowane projekty w pełni wpisują się w główne cele aktualnych zmian w oświacie.

11.3. Nowa perspektywa finansowa – poziom regionalny

W perspektywie finansowej 2007-2013 w ramach Priorytetu IX *Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach* na realizację projektów przeznaczono kwotę 1 703 425 446 euro (w tym 1 447 911 629 euro pochodzi z Europejskiego Funduszu Społecznego). W komponencie regionalnym PO KL pomoc jest bezpośrednio skierowana do osób oraz grup społecznych z terenu poszczególnych regionów i odpowiada na ich specyficzne potrzeby.

Pełniejsze zestawienie zrealizowanych i będących w toku rodzajów projektów znajduje się na stronach <http://efs.men.gov.pl/>.

12. Wydane i przygotowywane akty prawne

Proces zmian w oświacie wymaga intensywnych prac legislacyjnych. Prawo oświatowe potrzebuje unowocześnienia. W ciągu ostatnich dwóch lat w Ministerstwie Edukacji Narodowej przygotowano dwie nowelizacje ustawy Karta Nauczyciela oraz dwie nowelizacje ustawy o systemie oświaty. Te najważniejsze z punktu widzenia systemu edukacji ustawy wymagają gruntownej zmiany. Pewnemu uporządkowaniu języka prawa oświatowego z pewnością posłuży będąca w trakcie przygotowywania ustawa o systemie informacji oświatowej, która m.in. będzie ingerować w niektóre pojęcia używane obecnie w wymienionych wyżej ustawach.

Przez ostatnie dwa lata przygotowano również: *Program rozwoju edukacji na obszarach wiejskich na lata 2008-2013*, oraz inne rządowe programy: *Bezpieczna i przyjazna szkoła*, *Wyprawka szkolna*, *Radosna szkoła*.

Zaprojektowane zmiany oraz nowelizacje ustaw wymagały dostosowania do nich rozporządzeń. Minister Edukacji Narodowej w okresie ostatnich dwóch lat wydał aż 51 rozporządzeń. Obecnie w trakcie przygotowywania znajduje się 35 kolejnych rozporządzeń, regulujących bardzo różne obszary systemu edukacji.

Pełne zestawienie oraz brzmienia wydanych i projektowanych aktów prawnych znajdują się na: <http://bip.men.gov.pl>.

Akty prawne powiązane z wprowadzanymi zmianami systemowymi można znaleźć na stronie internetowej: <http://www.reformaprogramowa.men.gov.pl/akty-prawne>.

Zmiany w prawie dostarczają szeregu pytań i wątpliwości. Odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania można znaleźć na stronach: <http://www.men.gov.pl/> (zakładka: *MEN informuje*) oraz <http://www.reformaprogramowa.men.gov.pl/> (zakładka: *pytania i odpowiedzi*). Na tej ostatniej stronie znajduje się także formularz: *Zadaj pytanie*, za pośrednictwem którego można wysłać pytanie, na które jeszcze nie ma odpowiedzi.